

473618

Auhinnatöö, 1923.

Enamsoodustuse tingimus
besti Wabariigi kaubalepingutes.

Auhinnatöö. (1 auhind.)

Wärma, Aleksander
stud. jur.

Auhinnatöö
473618

lausa 5/11 23
MP

Kuld auraka
5/11 MP

E. V.

TARTU ÜLIKOOLI
ÜIGUSTEADUSKOND

31^{ku} okt 1923 a.

N° 555

TARTU

Enamsoodustuse tingimus
Eesti vabariigi kaubalepingutes

käesolev auhinnatöö
koostati 1. detsembril 1923 a.
estlase auhinnaga.
Puhast: Vab. juht. Aleksander
Wassner.

~~Thauer~~
Tartu Ülikooli Seletaja

"aliquitas"
A.A

Seos.

2

Bibliotheca
Universitatis
Tartuensis

473 618

Lisesejuhatus

I. Enamsvaadustusmäärste

II. Enamsvaadustus-hormid

A. Tingimata enamsv. - horm

B. Ühepoolne enamsv. - horm

C. Kompensats. enamsv. - horm.

D. Absoluutne enamsv. - horm

III. Eesti vahel. Kaubalepingud

Eesti-Vene rahul. art. XVI. lisa

Eesti-Proti kaubal. note

Eesti-Laome kaubal.

Eesti-Prantuse kaubal.

Eesti-Ungari kaubal.

IV. Enamsv. - printsiipija kaubandus
politiika

Essejuhatus.

Kärskaubandus poliitika aine kujundamis-
need tehed, millele ülesandeks omamaa
suhetes võimalikult soodsustarvalt kaasa
mõjuda majandusliste vääruste vahetamise
tehtemaadega. Sellest välja mimes juame
eeldama kaks erimomenti, mis loovad
aluse kaubanduspoliitika: a) Kaubavahetus
(Verkehrswirtschaft) mis ulatab välja peale
omamaa piire ja b) samast ühiskonnast
organiseerimise, mis võimaldab omamaa
kuride kaitses (omamaa kaitses) välismaade
ees. Nende kaks momenti, mis ehk tekitab
väljakujunemisest on tingitud kärskauban-
duspoliitika üldine seadus.

Ülesandeks teem ei tingi nende kaks momenti
arenevise geograafilise käsitamisest Eesti. Allii
võime profaakti omaks võtta, et need mõlemad
momentid meie riikide eluarealduste juures
olemas sel määras, et meie oma kärskauban-
duspoliitikat kui faktist kõnelda võime.

Seisukohalt asudes, et kaubanduspoliitika
otsekohene ja domineeriv ülesanne on

-2-

teatava riigi rahvamajanduse tasetamine, selle „Tsiiviliseerimine“, peame ühtlasi meele-
pudama, et mida kõrgemal tsivilisatsiooni
astmel seisab ühe rahva majandus, seda
rohkem kaotab ta oma majandusliku autarkia,
seda lähemas ühenduses peab ta seisma teiste
rahvastega oma majanduslikes läbikäimises,
seda üldsemaks kujunemas kaubanduslike
hurdid ja seda vähem jääb aset afekaheseli
egatsmole selle rahva väliskaubanduslikes
enesearealustes. Tekib küsimus - missugusti
ahinõudega kõrvaldada eri riikidesse vihmistunud
rahvaste hurdide kallisaonude läbi, mis paratamatult
tekitab arusaamatusi ja konflikte?

Kagu rga ühiselamisi normid tingivad vastastikkord
kompromissi rga ühiskonna üksiku liikme
poole, mida kindlaks määravad positi-
veerituse normid ühel või teisel näol, siis
võime seda sama ütelda ka rahvaste-
vahelise läbikäimise kohta üldse, eriti rga
väliskaubanduslike läbikäimise kohta meie
aastasajal. Ka siin peab rga kultuur-
rahvuslike ühiskonda kuuluv rahvasüksus
juba üldiste sotsioloogiliste arenimisreeglite
summit oma afekaheseli, kui võiks ütelda
instinktiivne egatsmole piirpanema

3
ratsionaalse egoismi kasuks, normeerides
kaubandusliket läbikäimist ja selle tagajärjel
tekkinud ja tekkinud rahkordi postimeentus
õigusega harjumuste, peajaoates praegust ajal
aga mitmesuguste lepingute nool. Tjalogue
toendab, et sellest sõlmapraegust peab, mit
majandusline läbikäimine übrügipürrole
laideneb, tekitab talle õrguslike kindlustuse järel
vägaspaal oma riigi piiress. Trusoradan siis,
et juba kõige varemadel ajajärkudel kaubandus
uskses rahmas sellest väga hurratatus olt,
et kindlustada endale hõörastes maades
õrguslike kartset vastastikus kaubanduslikes
läbikäimises (Palibiuse kirjutuste järel alid
olemas normlises kokkulepped Rooma ja
Karthago vahel ¹⁾ keskajal oskavad üksind
vägvas riigi endale ainuõrguse erimaads
kaubanduslike läbikäimise ajal omada ja
ühikõrgute võimuaktide kartul teostata)
primitiivne kaubitsemine ei leoniis alurotta,
~~mis~~ vastastikust õrguse normistiu parata
matult oleks nõudnud. Väliskaubanduse
laienemisega (tingitud suurtest ja loolstest

1) Melle „Handels- und Schifffahrtsverträge.“
Dr. Essay. „Meistbeg. und gleichb. im intern. Recht.“

- 4 -

Sündmustest ajaloos uueperioodi alguga) kadus võrdlemisi lühikesel ajajärgul sarnane monopoliseeritud seisukoht, tõmmates väliskaubanduspoliitika keelde kõik territoriaalsed riigid. Riikide vahelise majandusline läbikäimine kujunes kõrge riikide õiguslike omanduse, tema majanduslike „erikaalude“ vastand. Loomulik, et nüüd määrapäsemata territoriaalselt rohkem kui kunagi varem, riikide vahelise kaubandusest läbikäimist uglementeerida ja õiguslike kindlustada, nõudades vastastikuselt tagatist nii riikide kui nende haranduste kartseks väljaspool koduriigi piirid, kes kaubandusest läbikäimist otsekohtest.

Luuakse ükskõik riikide vahel vormseid kokkulepped kaubalepingute ja meresõudlepingute näol. Valeniam — kiiresti arenev kaubanduspoliitika lõi sarnase väliskaubanduse konjunkturi, et ainult siis väis üks riik erukaal majanduslike ühtsuses (oduse noemis) terve riikidega võistelda, kui ta kaasvõistlajatelt teatava määra territooriumi-üksuse peal halvemates tingimustes ei alnud, vaid et tema õigustatud ali kõiki need kergendusi ja soodustusi kaubanduse

ja merisõrdu alal kasutama kui neerki. Sarnas
ühikülgsluse saanudamuseks mahutatavaks gi
juba xviii a.s. esimesest poolest alates, nagu
Ist peatükist näeme kaubalepingutesse
muu seas ka n. n. enamsoodustus-klausel,
alguses ebamäärased ja süstematilised, kord
kordalt aga iga iga selgemal ja kategoorilisemal
kujuil. Viimase sõja aasta jaoksul sõlmitud
kaubalepinguid silmsilmas näeme, et ei
leudu niisugust, mis ei sisaldaks ühel või teisel
kujuil enamsoodustus-klauseli ²⁾ mida
Schmoller karakteriseerib kui „Wälkerrechtliche
Beispiel aller neueren Handelsverträge.“ ³⁾
Enamsoodustus-klauseli kohta kauba-
lepingutes kirjutab Mehl: „Kaubalepingutes
selle klauseli laualdasele tarmitamsele
võtmise tagajärjena tekib viimase vahel
vahel huvide ühtsus (адвизноемо), mis iga
rohkem ja rohkem kõrvaldab natsioonilise
egorimise, seega kasulikke kaasa arvaties

²⁾ Lusensky. Artix „Handelsverträge“ im Handwörterbuch
des deutschen Staat- und Verwaltungsrechts. 2. Aufl. Band 2. 1915.

³⁾ Hornbeck. „The most-fav. nation clause in Comm.
Treaties“. 1910 lmk. 15.

ühtlasele kaubanduslele arendusele, ühes
sellega riigimajanduslele taasele. See aja-
alu, et rga soodustus, mis antud ühele, on
ühtlase kasuks kõrgole, peab, vaatamata
aeg ajalt kerkivate vastuvõetude puule, lõppuse
lõpuks kaasa antama vastastikuse kauba-
vahetuse kordkorralduse hõlbustamiseks."

Ärki hinnates oma arendit (nõuosperenii) tsiviliseer-
itud rahvaste pures, aruti meil koke, kui
vabadussõja kerust väga oli jäetud, juba
tegelikult kujunenud ja kujunevat
kaubanduslele läbi käimist välisriikidega
k. lepingute abil reguleerima. Võrdlemise
ühikuse ajajooksul on sõlmutud roo kauba-
lepinguid - notija kaubalepinguid 4 eri välisriikidega
ja arendatakse selles sphis kaubanduspoliitilist
tegevust intensiivsele. Kõikides meil k.
lepingutes käre tegevajaonena läbi
enamsoodustus printsiip. Oletans, et
enamsoodustus-printsiip seab endale üles
alaltsele ühe sphi, nimelt asetada eririigiga

4) Välism. vägaanne „Eestilepingud välisriikidega“ I ja II.
Riigi teat. № 48/49 1933 a.

4

ühe teatava riigisubjekt, vähemalt põhimõtteliselt, üheaiguses arendi, ⁵⁾ siis peame meie samal ajal tunnistama, et enamsaadustus-klausel, esineb kaubalepingutes erivormis, kaubalepingute, nii palju kui viimane seotud enamsaadustusmõistega erisuguse õigusliku olme võtke arvesse. Kahlemata annab enamsaadustus-klauseli vorm teatava riigi kaubanduspoliitika kas rahvakaubanduse või jälle protektsionistliku olme, vähemalt on ta suureks teguraks ühe ehk teise kaubanduspoliitilise tendentsi määramisel. ⁶⁾ Et seisu kohta võtta enamsaadustus-klauseli vormi õigusliku seloomu kohta meie kaubalepingutes, samuti selle arendi meie kaubanduspoliitika ilme ja tendentsi määramisel, siis tuleb paratamatult peatuda enamsaadustus-mõiste defineerimise samuti enamsaadustus-klauseli erivormide teoreetilise

5) C. O. Zarapexii. „Bairmanoeuvleuppa“ 1917. ltrk. 178.

6) Osa „Kompensatsioon - enamsaadustus vormi“ pealkirja all kahtle tõendava, et enamsaadustus-klauseli vorm mingit osa ei etenda protektsionismi - või rahvakaubandusmomenti tekkimiseks kaubanduspoliitikas.

käsitamise juures. Kaatamata selle peale, et enamsaadustus-klauseli enesest ühe olulisemast elementidest praeguse aja kaubalepingutes kujundab, ei ole see tammeline teoreetilisest käsitlemisest teadlaste poolt leitud. Warem ühesaatus süstematiseeritud enamsaadustus-klauseli normide liigistuses ei rahulda meid sel määral, et need alusena tammata võiks, sattumata vastolule selle positiivse efektiga, mis üks ehk teine norm endaga kaasa toob. Sellega siis seletatan ja rahandatan nähtus, et enamsaadustus-klauseli üldine käsitlemine käesolevas teoses rohkem tähelepanu on leidnud, kui see vast antud teemat omaas peeldes loomulik.

I

Nagu sissejuhatuses juba kuulsime ei ole kauba-
 lepinglase enamsoodustuse küsimus tarviliku
 uurimist leidnud teoreetilisest küljest.
 Autorid nagu Glier¹⁾, Makowsky²⁾ on
 põhjalikult uurinud enamsoodustuse
 vormide genesist, Borchardt³⁾ ka vormide
 ajaloolist arenemist sidunud üldise
 kaubanduspoliitilise arenemisega, kuid
 kaubalepinglase enamsoodustuse mõist
 kui niisugune ei ole nendegi poolt
 põhjalikku käsitust leidnud.
 Harilikult ei käsitata kaubalepinglase
 enamsoodustuse mõistet lahuse vormist
 (enamsoodustuse-klausel) murets ta
lepingusse asetatud. Mõiste defineerimise

- 1) Glier. „Die Meistbegünstigungs-klausel.“ 1905.
- 2) Makowsky. „Kilobé maib. Saaronpismenulobanis
 be moprobuur gonehaparr. 1917.
- 3) Borchardt. „Entwickelungsgeschichte
 der Meistbegünstigungs im
 Handelsvertragssystem.“ 1906.

- 10 -

asemel tuuakse merke siht mõda enamsaadustus-
klausel taotleb. Silmas pidades aga, et
enamsaadustus-klausel mõnel erikajul
kõnnulleritud võib olla, nagu järgmises
peatükis näeme ja vastavalt siis ka omaes
tootatus juriidiline efekt, siis nõuab
nende erivormide täpsustamise tagajärjel
ühte definitsiooni mahutamise enam-
saadustus-klauseli sihi üldustamiseks
sedavõrd pikka, komplekseeritud ja
raskepärast seletust, et enamsaadustus-
mõistet erikaasuse selgitavate lisaaluste
hulgast raske üles leida. Kui aga vormide
allisel lohtsamal definitsioonil leida
katsutakse, siis tuleb see paratamata
puudulik. Seda täendavate järgmised
definitsioonid: „Enamsaadustus-
tingimuse eesmärgiks on kindlustada
ühele riigile, kes selle territooriumil endal
nõutades, niisama soodsat ümber-
käimist kui tema territooriumil olevad
üksikuid millesid kolmandad riigid kõiges,
mis puutub kaubandust mõisõrku ehk
ettevõtetes; ta annab absoluutse õiguse
kõiksuguste eesõiguste ja hõlbustuste saami-

- 11 -

seks, mida kasutavad kolmandad üigd;
tema efekt sissevõetavate suhtes on
kolmesugune: suuremal hulgal
juhtumistel annab ta tingimusteta
õiguse kõrgede konventsioonide alanduse
ja mahavõtte peal (absoluutne enam-
soodustus); teistel juhtumistel seob ta
selle õiguse saamise vastava kompensatsiooniga
eritamisega (tasuline enamsoodustus);
kolmandatel vähemaarvulistel juhtumistel,
kuuluvatel rohkem ajaloosse, tingimus
ei anna mingit õigust alanduse ja
mahavõtmise peal, vaid garanteerib
ainult üldise tariifi tarbitamise (osaline
enamsoodustus)."⁴ Ehk järele: „Enamsoodustus-
õigus, oma selektsiooni poolest vastastikune,
mõlemate poolte vahel, kes teda sõlmivad, katub
ellu sellele poolele, kes teda annetanud,
kohustuse ajavõtmata laieridada terve
pool kohta kõik need hõlbustused, esioigus-
tused ja kõik sisse- ja väljamine ning
transiitide alandused, mida esimene
pool ehk annab kolmandale üigle.”^{5)xx}

4) Maxobekii, sõrdein lkr. 20.

5) Schraut. System der Handelsverträge und der
Meistbegünstigung. 1884. ltk. 30.

xx) Jaome siinkahal mel eriautorite poelt antud defentsiooni
üldmulje saavutamiseks selle keisimuse teoreetilist
käsitamist. Wisser G: „Enamsoodustus-Klauseli
shins on „garanteeritud igale ühele kahest
kontrahendist, teatavates suhetes, misama-
sugust soodset ümberkäimist, millele amandus-
tessis riigis ehk nende tootet tesse lepingu
poole territooriumil.“ Liszt F: Enamsoodustus
klausel..... „ammal järeltusena nähtus, et
õigused, mis uue lepinguga riikide A ja N
vahel antud sellele viimasele, ühes sellega
(ipso jure) saavad kõigide nende riikide
amanduseks, kelle kohta varemates
lepingutes A 2te sse määratud oli enamsoodustus-
klausel.“ Mellé G: „... Se klausel, asetades ühte
kontra henti- üldse ehk ainult mõnedes wahe-

6) Marobeni, riedum ltk. 13.

7) Ф. Луомр. „Меджгун. право.“ 1907 лtk. 221.

8) Мелле. „Право. международн.“ 1905. лtk. 89.

kordades võrdse asendit naatsooniga, kes alati kus
 ehk tulevikus amab soodsaima asendi
 (nonoopenii) terse kontrahendi juures, põhineb
 harilikult vastastikusel alusel. "Sagorsky Hummistab
 ainult ühte enamsaadustus klauseli vormi,
 nimelt seoda, misda Glier märgib sõnaga
 „unbedingte“, Makowsky „absolutnae“, Herod
 lausega „the simple reciprocal form“. Tema järel
 saaksime definitsiooni: „seisab peaaegu alati
 sellis, et kaks maad kohustavad ennast
 vastastikku laiendada üksteise kohta mingisugust
 uut looatimgmõtet eesõigustuseid kaubanduslikes
 suhetes, millest igaüks pooltest andnud
 ehk ammal mingisugusele kolmandale maale.
 Siin kohal neid definitsiooni analüüsimine hakata
 oleks übligne, sest et käesolev teos ise teotkuna määrab
 meie asendi käsitatud küsimuse suhtes nii teo-
 reetilisel kui tegelik elusel lähtekohalt vaadatuna.
 Ühtlasi sellega selgub, kui võrd meie taadud
 definitsiooni võtame või jaatama.

- 9) Janopenii... „Bauma novora mupa“ ltk. 164 ja 191.
- 10) Hornbeck. The most-favored-nation clause in commercial treaties. 1910. ltk. 19.

Tehes alenevaks mõrste normist, Makovskiy on
 summutud lõpmata pika definitsiooni
 kombineerima enamsoodustus - klauseli
 erinormidest alenevate õigusloste tagajärgide
 samasse definitsiooni mahutamiseks;
 seal juures võib saada sellest komplitseeritud
 seletusest mulje, kui võrkisime meie kõnelda
 kolmest erinevasoodustus - mõrdest.

Kui alama järgnevat karakteristikauba-
 lepinguid, mis enamsoodustus printsiipi
 sisaldavad, vaatamata selle pal-
 matusse ajajärku nad ka ei kuuluks
 ja matuses normis nad väjendatud
 ei oleks, ^{tähelepaneme} siis näeme, et mõrste olulises
 nimistmet varianti uga need lisa seletusi
 ei tingi, nagu Makovskiy meile esitab.
 (Sellega ei ole mäeldud nagu oleks enams-
 soodustus - mõrste seaduses konstant, et
 üldistel arenimisreeglitel ei oleu nagu iga
 teinigi ühiskonna elu alaraldest märker mõrste).
 Kui see temal aga siiski tammelooks saanud,
 siis just põhjustel, et norm ja mõrste on
 seadult käsitatud. Erinormis, alenemata
 mõrdest, tootavad õigusloste postinseerid
 efektid, mida meie arvates sugugi tammel al

15
sõududa ei enamsoodustus-põhimõtetega ei
ka koondada ühte üldsesse, selti arvamäara-
hase definitsiooni, mis samasel juhtumisel
juba teisele kuju omandab.

Schraut omas definitsioonis, alenedes normist,
peab siin ainsult ühte liiki normist ja
nendi resultate, tervis amesse mõmata jättes.
Samuti on ta sootuks siinast lasknud,
et on olemas kaitse liiki sisseeneo tariife
n. n. autonoomsed ja konventioonid,
mida enamsoodustus-mõtte juures amesse
mõmata ei saa jätta. Et mõnneord enam-
soodustus-normi sõnastus üksi meel kindlaks
ei määra, kas ta antud üksi üldste
tariifide kohta või keelurad siinajure
ka konventioonid tariifi alandused,
seda jeldotab siin järgneis wägumate
Porti-Wene kaubalepingust 1734a.

X. „Que les sujets de l'une au de l'autre des
Parties ne payeront pas plus de donans
au droits pour l'entree au la sortie des
mêmes marchandises par les sujets d'au-
cune autre nation.” //

11) Cp. Mapmener, „Содр. мрам. и кокл. IX ja X ltk. 72.

Si ole kahtlust, et art. x, reglamenteerides, mõlemi nimetus riikode vahel talli tariife, ainult üldsi tariife sõlmas peab, kuigi wõmisi sõnastust wõiks terwti selitasa. Si tohi sõlmast lasta, et xviii a.s. enamsoodustusprintsiipi, nii palju kui see puutus talli tariifidesse, ainult üldse tariifi kohta taotstati. Tariifi alandusi anti erakorraliselt hanna ja siis juba erikokkuleppe teel, mitte aga enamsoodustus alusel. Wõr lusiks wimars tsiteritid artiklob taome glieri järele wägawite Belgia-Hispania kaubalepingust 1870 a.

Art. xv. „jede Herabsetzung des Tariffes oder Eingang- und Ausgangszölle, jede Begünstigung und jede Befreiung, welche einer der hohen kontrahirenden Teile einer dritten Macht im Handels und Schiff-fahrtsangelegenheiten zugutehen wird, soll sofort und ohne weitere Bedingung auf den anderen ausgedehnt werden.“ ¹²⁾

12) Glier. ibid. lxx. 227.

Wümanne enamsoodustus-norm on suatu teist
 laadi. Siin on juba konkreetselt äeldud, et
 soodustus juure, mis ühele kontrahendile osas
 saab, juktumisel kui need on ammu terest
 kontrahendit mõni kolmas riik ka talli-
 tariifi alanduse on arvatud. Kui meie mel
 silmas peame asjaalu, et just sel ajajärgul
 maha kaubandusline waol, mis Inglismaalt
 huugsalt üh Lääne Euroopa laienes ja
 pööride tõi kaubalepingute sõlmimise tehnikas,
 põhjalteult muutis enamsoodustus - printsipi
 käsitust, siis ei ole alust kahelda kaks wümanne
 teostatus artikli alulise erinevuse üli. Toodud
 närdete põhjal wõime ütelda, et Schrant,
 kui ta, muu seas, oma definitsioonis ütleb,
 et, "Kõik sisse- ja wäljamine ning transiit-talli
 alandused,"¹³⁾ siis on ta tähelepanemata
 jätnud, et terstel juktumistel enamsoodustus-
 klausel sugugi ei ole sühitus konventioonis,
 wad ainult autonoomsete tariifide kohta.
 Normi liigitusi tundma apimisel tuleme
 mel kord Schranti definitsiooni juure
 tagasi. Täuseb küsimus, kas on Lamblin

13) Loc. cit. ltr. 13.

ja võimalik enamsoodustus-mõistet nii defineerida, et ta avaldusvormist lahkus samase reservesa mõiste loomik, mis ühtine ja alusiks iga vormi liigile, kuid see igast üksikust enamsoodustus-klauseli vormist rippumata. Et see enamsoodustus-mõiste põhjal konstrueeritavate normide- ja nende juriidiliste järelduste lohtsamaks ja õigemaks mõistmises toimilik, oleks lahtisest ühest sissemurdmine, kui seda veel täendama tuleks. Ühtlasi oli meil juba võimalus näha need puudusi küsimuse teadusliku käsitamise juures, kas sarnane objektiivne lähtekoht puudus (v. l. h. t.). Kui meil nähteks, defineerime riigimõistet, siis maevast keegi konstrueeriks seda riigi eri konstitutsiooniliste liigutuste üleslugemisega, nagu seola teib Maxowsky oma definitsioonis enamsoodustuskohta, üles lugedes need vormiliigid, mis tema täekspidamise järel kaostavad kõik erifaasid, mida enamsoodustus-klausel erivormulatsioonides enesega kaasa võetud tulla. Isteks määramine nagu teada, et ka riigimõiste, rippumata selle konstitutsioonilistest vormidest ja seola mõistet

- 19 -

alusena mõttes asume alles erivormide tundma-
õppimisele. Sama teed tuleb meil käia
enamsoodustuse käsitamisel. Stimuleer
teel saamutame süsteemi, millel teadusline
väärtus ja mis ei olene ainult poliitilisest
töekspeadamisest ega meelolust, nagu see
senmini enamsoodustus - küsimust juures
sagedasti tähel rõimepanna. Kõrgel pealt
tuleks siis leida kaubalepingutest mis enam-
soodustus - põhimõtet esaldavad, see üldine
moment, mis neid esaldab nähtsi avaldus-
normi peal vaatamata. Olgu siin toodud
ükskui tsitaadid enamsoodustus - põhimõtet
esaldavast traktaatidest nel peale
eespool tsiteeritud enamsoodustus - mõsti
äige definitsiooni leitud osaks.

14) Briti - Rootsi kaubalepingus 1657a. ¹⁴⁾ Lepitakse
kokku, et mõlema riigi kodanikud omavad
vastastikusel teises riigis kõik need privileegiumid
„as any other foreigner at present doth, or
hereafter shall enjoy there.“ Siin lubatakse
vastastikusel alusel mõlema riigi kodanikkudel
kõik need privileegiumid, mis on mõne teise
riigi kodanikkudel praegu, ehk edaspidi

14) Horbeek. i. bidun lxx. 12.

- 20 -

neri antakse, s. o. garanteeritakse üheõiguslus
üldisel alusel.

6) Prantsuse-Hamburgi kaubaleping 1769a.¹⁵⁾
ст. V. „Трашедаме и подданные Гамбурга какъ три
ввозъ во Францию такъ и три вывозъ своихъ товаровъ
и продуктовъ не должны будутъ платить имень
или больше высокихъ пошлинъ, пошлинъ, копированъ
будетъ платитъ наиболее благопріятельствующая
старшая нація... Тамъ же порядокъ будетъ уста-
новленъ въ городъ Гамбургъ въ отношеніи
корольевскихъ (французскихъ) подданныхъ, т. е.,
они будутъ пользоваться всею какою-либо море-
плаваніемъ и торговлею поелюженіемъ наиболее
благопріятельствующей націи.

Selles lepingus antakse Hamburgi linnale
kindlustus, et temalet kõrgema ja sisse-
ja väljaveostallega Prantsusemaal ei väeta,
kui maksavad kõrgesoodsamas hakkorras
olevad põhjamaa rahvad. Siin kindlustatami
üheõiguslus ^{autonoomsuse} tariifide mhtes. Saksa
Tall lüide - Sardinia kaubaleping 1845.¹⁶⁾

15) Маковенію вѣдѣн лѣт. 67.

16) Глиер вѣдѣн. лѣт. 110.

Art. XI. „Auf die Einfuhr der Erzeugnisse des Bodens oder des Kunstfleißes der Zollvereins in die sardinischen Staaten, und auf die Einfuhr der Erzeugnisse des Bodens oder des Kunstfleißes der sardinischen Staaten in die zum Zollverein gehörigen Staaten sollen weder andere noch höhere Abgaben gelegt werden, als diejenigen, welche auf dieselben Artikel, wenn sie das Erzeugnis des Bodens oder des Kunstfleißes irgend eines anderen fremden Landes, gelegt sind oder gelegt werden möchten.....“

In dem Falle jedoch, wenn einer der beiden vertragenden Teile einem andern Staate Absetzungen der Eingangszölle auf dessen Erzeugnisse des Bodens oder des Kunstfleißes, oder der Ausgangszölle auf dessen Ausfuhr, infolge eines Handelsvertrages oder einer besonderen Übereinkunft und in Vergeltung von Zollherabsetzungen oder anderen Begünstigungen, die von diesem andern Staate gewährt sind, bewilligt haben möchte, oder noch bewilligen würde, kann der andere der beiden hienach vertragenden Teile dieselben Vorteile nicht in Anspruch nehmen, es sei denn, daß er dafür Äquivalente darbietet, welche dem Gegenstand einer besonderen Vereinbarung bilden werden.“

Art. XII. „Wenn in der Folge einer der beiden hienach vertragenden Teile anderen Nationen hinsichtlich des Handels oder der Schifffahrt irgend eine andere besondere Vergünstigung bewilligen möchte, soll diese

with them."

-23-

Siin näeme, et kontrahentide õigused kauba-
nduse ja tööstuse alal üheargustatakse
kõrge soodsamates konventsioonides
vaherõrdades oleva riigiga.
Kui silmas peame need motive, mis enamus-
soodustus - printsiibi tarmutamise tingimised,
ja nende loakes lepingu tekst, mis endas enam-
soodustus - põhimõtteid sisaldavad, siis
võime meil ainult ühele otsusele tulla sihi
kohta, mida tekitab enamussoodustus - kauba lepingutes,
nimelt kõrge-õigustasendi (правноправное положение)
kaubavahetuses kataral territoriaal alal.¹⁸⁾

18) Vaata sissejuhatus Melle armamine. Zagorsky kirjutas juba
eelpool nimetatud raamatus: Стремление, лежащее в
основании вранств основъ заключенія договоровъ
договоровъ, направлено на то, чтобы данная
страна не была поставлена в условия худшия,
чемъ группы странъ на одномъ и томъ же рынкахъ.
По сущности говоря, этой целью исключительно
и руководитъ принципъ наибольшаго благопріятель-
ства (Ltk. 185) Wlsser kirjutas oma raamatus
„La clause de la nation la plus favorisée." Revue
de Droit International 1902. Ltk. 77 : „Si olgi kahtlust,

24
Käha minnes arvaldatus ja nõudetega töötatud
põhimõttelise tuleks meil arvates defineerida
enamsoodustus-mõistet järgmiselt: „Enamsoodustus
on ühelt, välislepingute sõlmimiseks kompetentset
territoriaalüksusele teisel samaväärtline
üksusele nõutud lepingeine tagatis nende
üldste (autonoomsete) ehk konventioonide
soodsustis rps o jire omandamiseks, mis esimese
poolt antakse teisele maale majanduslikes
läbikäimises.“

et riigiriigil väga tähtis on annata teise riigis
mis puudub essemisse, laenuarvudesse,
kodaniku õrgustusse j. u. e. eritise esõrgustusi,
kuid nõudlemata suurema tähtsusega on
temale garantii, et kolmas riik ei saaks
või suuremat esõrgustust.....

II.

Enamsoodustus - printsiip wägendatakse
 kaubalepingutes ühel ehk teisel kujul ^{normu-} ^{luse} ^{lisalause} n. n. enamsoodustus -
 klauseli (the most-favored nation clause;
 La clause de la nation la plus favorisée;
 die Meistbegünstigungs-klausel, yecobie
 найбольшая благоприятствования и. н. е.)
 näal? loomulik siis, et klauseli üks või
 teine formulatsioon ära määrab
 enamsoodustuse õiguslike efekti. Et see
 viimane olulise tähtsusega, siis tuleb meil
 mõista pääsemata need normi liigitusi ja
 nendeist olenevaid õiguslike efekte tundma
 õppida ja võimalust mõista need süste-
 matselt. Siiski peame pöörduma
lepingute enest, kui võltimata algalka pool,

1) Meil tammatakse nimetus „enamsoodustus tingimus“, samuti vene-
 kulne „yecobie найбольшая благоприятствования“ ei ole
 meie armates kullalt taban sõnastus, sest sõna „tingimus“, samuti „yc-
 obie“ ei määrata täpselt seda mõistet, mis sõna „clausula“ ladina kulis-
 „Clause“ inglise kulis - klausel“ saksa kulis s. o. esimeses nimetatud sõna
 „tingimus“ ja yecobie“ ei ole mõtteliselt võrdses hümanas nimetatud sõnadega, sisse
 silmas pidades on tekstis tammatakse „tingimus“ sõna asemel „klausel“.

katudes tahada nendes lerturate erimormide
tegelikkusest täkindust. Selle saavutamiseks
tuleb paratamata viimas pehada selle ajajärgu
üldist kaubandus-politilist konjunktuuri,
millesse analiseeritan leping keelub. Esimene
küsimus, mis käesolevas peatükis ülestõstetud
aine selgitamisel tõuseb, on ajajärgu
leimine, mis enamsoodustus - printsiip
rahvusvahelstes lepingutes esimesena
tammutusele wõeti. Briantoni on avaldanud
õige lahkuminiemaid arvamusi, milledest
sain mõned näited. Cavaretti²⁾ arvates
tuliks enamsoodustus - printsiipi selle alg-
kujuna näha juba 1226a. lepingus, kus
Friedrick II lubab Marseille'i linnale sama-
suguseid õigusi, nagu oli garanteeritud
Pisa'le ja Genova'le. Bonnet³⁾ leval samuti
enamsoodustus - tunnused XII ja XIII a. s.
Wisser⁴⁾ otse enamsoodustus algust juba
holisemast ajajärgust, nimelt XVII a. s. algust

2) Hornbeck, ränd. ltk. 11.

3) Makobekii, ränd ltk. 27.

4) Wisser, ränd. ltk. 70.

27
n. n. Türgi kapitulaatsioonidest. Nende otustele
wardleb vastu Makowsky. Viimase autorikolts
kirjutab ta muu seas, "meie ei wõi kokku
leppida selle autoriga, sest et kapituleerim
1612 a. sisaldab, kahtlemata ainult, sobiva
vormeli" (yaadnyu dopopyuy). mis tuleb wia
juba waremgi, awaldatud samasugusti
liiki, milledele wähe ühst praegusaigsetega.⁵⁷
õdasi kirjutab sama autor: „Nagu juba
eespool nimetatud, tuleb enamsoodustuse
alguse, praegusaia mõttes lugeda XVIII a.
kollmekümmenda aastast, 3 ino juures nätab
ta 1661 a. Portugaala ja Ühend. Provintside
wabariigi wahel sõlmitud lepingu peal,
kust muu seas art. III loeme, et esimine
kontrahent annab teisel õiguse kõikide
eesõigustuste peal, mida omal ehk tulemus
saaks Suur-Britannia.

Makowsky on aga silmist lasknud, et juba
1644 a. Briti ja Rootsi wahel sõlmitud lepingus
enamsoodustus - printsip wähemalt sama
täpselt oli wõmmelatud, kui 1661 a., mida

5) Maxakerini. rbrd. ltr. 26.

6) Hambuck rbrd. ltr. 12.

28
nimetatud autor esimesena samasena rääkab
1657a. lepingust loeme, et mõlemad riigid
omavad terve maa-alal kõik need privilegiumid
"as any other foreigner at present date, or hereafter
shall enjoy there." Nagu väädetest, mis autorid
oma täekspiraatsiooni karteks selles küsimuses
toonud, veel rohkem aga nende poolt
tõrjutud tekstidest peame oletama, et
enamsoodustus - printsiip ei ole järsku
tekkinud, vaid sellel on oma „elajajagu“
ja arenemise järgud ka siis veel, kui
see juba üldiselt tuntud ja tunnustatud
oli, nagu rgal tervelti rahvaste vahelordi
reklamenteriaal institutsioon.

Kõrge õrgem närb merel Maxowsky
seadusest, selle parandusega, mis meie
poolt närdatus. Minult sellest ajajärgust

peab sisaldama kaubalepingud, sisalause mis enamus mõistet
1657a. peale kuni 1674a. leame kauba-
lepingutes enamsoodustus - printsiipi
sõhtelina kaubanduslisi personaali, mureid
ja üldtaripi kohta. Peab samas puutuks
juba tõrjutus Briti-Roosi kaubalepingu

6) Hornbeck. 1674. lkn. 12.

(1654) täändamad seda wärdet näin seelis aja-
järgus sõmstus kaubalepingus, milledest
sijn ükskud wäljarätter.

Prantsuse-Hispaania 1659a 7)

„..... seront traités comme la nation la
plus favorisée, ne payant que les mêmes droits
auxquels les Anglois et les Hollandois sont
soumis.“ Suur Britanra - Kanzig 1706 a. 8)

Art. XII, 2. „For what remains; of any greater
privileges, which any wise respect to persons,
shops, or goods of foreigners at Rantzic, shall
be hereafter granted to any foreign nation,
the British subjects shall in the like manner
fully enjoy the same for themselves, their shops
and commerce;“

Prantsuse-Hamburg; 1769 9)

Art. V. Трагедани и подданиие Гамбургя какъ
при ввозъ во Францию такъ и при вывозъ своихъ
товаровъ и продуктовъ изъ оныхъ будутъ платитъ и малей
или болше высокия тамошныя, станы тѣ, которыя
будутъ платитъ наиболше благопріятельства
совершающаица... Тотъ же порядокъ будетъ устанавленъ
въ городъ Гамбургъ въ отнашеніи королевскихъ (французскихъ)
подданныхъ, т.-е., они будутъ поговаряетъ касательно

7) Hornbeck. гвд. стр. 12.
8) Zeller. гвд. стр. 19.
9) Шаховеній. стр. 67.

- 30 -

меретиваванис и марговеи посложенннма
наивагои суаропрнзмвучнмаи каузи.

Kake miinaks tsiteritud enamsoodustus-
vormist pastab nägja nagu ulatais. enam-
soodustus printsiijs mitte ainult üldse-
ka kontentsioonilise tariifi peal. Samas
seisukohta on omais wätmeid Maakowsky
Prantsuse-Hamburgi lepingu kohta. Meie
näeb, et siin vormi sõnastusel liig abso-
luutne tähendus on antud ja selmast lastud
et sel ajal kontentsioonilise tariifi alandusi
(particular favours) enamsoodustuse printsiijiga
seotuna üldse ei tuntud. Ilmavaks tõendusaks
wärteli on tolleaegne üldine kaubandus-
palütrka, mis ikka veel merikantlismi
põtsatit enda peal kandis. Prantsusemaa
tolleaegsed tariifpalütrkad karakteriseerib
Prantsuse-Wene kaubaleping 1787a¹⁰⁾ Toome
lepingust Art. X. 10)

• Тагданнма Внсоким доловариваюи, илкс Старонн
будуи, платити за илс товарн наишнма и друи
побарн, уетановленнма тариифамн наишн
двнствуюицим, или впередь бнети селнцнмн
во взаимнмаи областн.

10) Макаковский, введ. стр. 48.

Nagu art. I näeme ei ole siin mingisugusest tariifi alandusest sõnagi lausutud. Kui veel amesse wõtame, et igal riigil oma teatawatel ajajärgudel kindlat süsteemi kaubalepingute lõhkimisel silmas peeti, siis on meie arvates, liig julge oletus Prantsuse Hamburgi 1769a. lepingus enamsaadust tariifi alandust näha, ainult ja ainult sellepärast, et enamsaadustus-klauseli wõrm sõnaltsest nii seletada lubab.

Samasuguse ärgusega wõrk sine meie Inglori-Wene kaubalepingu süktes (1766) asuda Gleri sarakohale, kes selles enamsaadustust näeb, mis ka konwentioonliis tariifi alandust peab natab."

1) Ta kirjutas: Dieser russisch-großbritannische Vertrag ist wieder ein Beleg für die Doppelseite der Allerhöchstbegünstigung und für die Notwendigkeit, dieser bei der Festlegung aller Verträge Rechnung zu tragen. Man legt zuweilen fest: einmal, dass die gegenseitige Einfuhr keine höheren Zölle zu bezahlen braucht als die Sätze des Generaltariffes, das man also ihr gegenüber keine Zuschläge erheben wird; (Art. IX) und sodann, dass auch etwaige Abweichungen ~~der~~ vom Generaltariff nach unten hin, alle Fallminderungen der herdersseitigen Einfuhr zugut kommen. (Art. XXIV). (Lhn. 174).

32-
II „..... а. Морскіе служителямъ, пассажирамъ и
кораблямъ, какъ Великобританскіе, такъ и
Россійскіе (какой бы въ нихъ экипажъ и какой бы
изъ иностранныхъ обрѣтались) какъ
нашимъ самымъ привилегированнымъ народамъ
трактованы были: ... (seront ceux et traités
comme la Nation la plus favorisée).

XXIV „..... И во всемъ, что касается до тамо-
зовъ и пошлинъ, платимыхъ съ привозимыхъ
и вывозимыхъ товаровъ генерально, Велико-
британскіе подданные уважены и
поступлены съ ними бытъ имѣютъ,
какъ нашимъ самымъ привилегированнымъ
народамъ. Et entant ce qui regarde les impôts,
et les droits payables pour l'entrée et la sortie
des marchandises en general les sujets de la
grande Bretagne seront toujours considérés
et traités comme la Nation la plus favorisée¹²⁾
Maakowsky, kes talluaguet h'eni kaupanduspolitikat
olulorselt tunneb, et ab täiesti glieri sisukohhta
kõneall olema lepingu XXIV artikli kohta.
Oma uuri musti põhjal täendab ta, et
selles artiklis sisaldus enamsoodustus-printsipi

12) ср. Мартенер. ibid. l. n. 244, 258.

-33-

kärb ainult üldise tariifi, mitte aga tariifi
alanduse kohta, kuigi enamus. Klauselisõnastes,
tersiasjaalusõnastes mõtmata, tersti seletamist
lubab. Nagu Glier Inglis-Wene kaubalepingut
käsitades nii on Makomsky oma korda
Prantsuse - Hamburgi lepingut analüüsides
ainult vormi sõnastust silmas pidades ja
selle läbi eksiarvamuse keldunud.

Kumrtama täienduse meil võtlev rakub
Prantsuse - Hispaania kaubaleping 1761a.

Art. XXIV „..... Ни одна другая иностранная
держава не будет пользоваться ни в Испании
ни во Франции никакими более выгодными
преимуществами, нежели те, какими пользуются
в Испании.

Art. XXI Великие Высочайшие договаривающиеся
Стороны договариваются какой-либо торговый
трактат с другими державами и
даруют им, вне уже договоров - в своем
портале и на своем территории права
наиболее благоприятнейшей нации,
то указанные державы должны будут
быть всегда им, то отсюда исключаются
и не должны служить указанию или
примером тем преимуществам, которыми

показывают Испанцы во Францию и обратно
 Сицилийцы, Французы во Испанию и равным
 образом во обрат Сицилийцы и Неаполитанцы
 и Сицилийцы во Францию и Испанию, так,
 чтобы какая другая-либо нация
 участвовала в том привилегии, которая
 они считают нужным представить
 в пользование взаимной своей родины.¹³⁾

Kümnarest artiklast näeme, et tariifide alandus
 oli erakorraline nähtus moda ainult
 kõrge lähemas ühenduses seewat naaber-
 riigi vahel erolast tingimistel teostati. Kui
 Prantsusmaa samase tingimise oma kauba-
 lepingusse mahutada võis, siis ainult seda
 silmas pidades, et kõrgeis vahem silmist
 lepingutes, niipalju kui need puudutasid
 sisse- ja väljamine tariife enamsaadustus-printsipi
 oli mõeldud üldise (antau.) tariifi kohta, vastasel
 korral oleks ta ju kõrge jämedamalt lepingute
 lähi terstel antud õigusi rikkunud.¹⁴⁾ Selle aja

13) Maxaubenii Abid. lhr. 64.

14) Et tal ajal tingimisteta enamsaadustus-printsipi
 harrastusest ainult üldise tariifi kohta mõeldud oli,
 seda täiesti peab vahem toodud näidete kujnast

vastastikuse alusel, selle juriidiline efekt,
 nii palju see puudutab sisse- ja väljaveotariife,
 teostab üldsete tariifi normide juures, mingisugu-
 sed piiravad lisatingimisi nadei sisalda kontra-
 hentide õiguste saamata mise kohta; Siis võrkime
 meie seda liiki enamsoodustus-normi nimetada-
vastastikusis tingimisteta enamsoodustus-
klauseleks. Et praegusel ajal merl ainult
 tegemist on enamsoodustuse normiga
 vastastikuse alusel, siis tarvitame edaspidi
 selle normi nimetuse lühendamiseks, "tingimisteta
 enamsoodustus-klausel."

15) Sõna vastastikune (reciprocity) on siin mäeldud selles
 mõttes, nagu seda leiame Eesti-Britli kaubandus mõttes, mitte
 aga selles mõttes, nagu seda tarvitatakse P. & M. ühisein. K.
 lepingutes, kus sellel mäeldamisel eesmärgiks on kompensatsioon.

B. Tersi praegu sel ajal nõudemisi kanna etetulema
 wormi leame alama järgnevat kaubalepingit.
 Selli wormi iseäraldus seab selle, et ainult
 üks kontrahentidest enamsoolustus-õigusteks
 seab, teine aga mitte.

Oegu siis näitena leping Hanzi ja Wenemaa vahel 1713a.
 So seelen auch heinebst dem Hanzi ger Commercio in
 allen Ihre gross Czarischen Mayt. unterworfenen
 Ländern, Städten und Plätzen alle diejenige freyheiten,
 emolumenta und privilegia, die hütoreu denen Städten
 Lübeck und Hamburg bisshero vergönnet worden
 oder andere amveissimae nationes zu geniessen
 gehabt oder noch erhalten möchten....."

Nendesamade paalte mahel on sälmited mōni
 aastat algem, nim. 17 a. uus leping kuul
 17 artiklist loeme:

kenen Hanzi ger Kaufflānter, welche auf St.
 Peterburg oder in andrerer S. r. Gross Czar.
 Mayt. Hafen oder Landen Ihre Hanseung
 führen, werden alle diejenige freyheiten, emolumenten,
 und Privilegien, der, andere amveae gentes, somit S. r. Gross
 Czarischen Mayt. in genauestem Vernehmē stehen zu
 geniessen haben oder hinkunfftig theshofftig werden möchten
gleichfals gegönnet und gestatten werden.

16) Op. Mapmener. 1680. v. ltr. 171.
 17) " " " " 176.
 - 39 -

Sarnasid riigipoolset enamsaadustus-homme leame
 samuti XIX a. s. keskpärase sõlmitud lepingutes, näitaks
 Ameerika-Japani vaheline leping 1854, 14 okt. Seal koneldakse art.
 V-as: „In the ports of Japan either now open or which may
 hereafter be opened to the ship or subjects of any foreign
 nation, British ships and subjects shall be entitled to admission
 and to the enjoyment of an equality of advantages with those
 of the most-favored nation, always excepting the advantages
 accruing to the Dutch and Chinese from the existing
 relations with Japan. 18)

Ühekülgse rseloomuga enamsaadustus on lubatud Sürgimaa
 poolt paljudes lepingutes, mis sõlmitud Hiinase ja Euroopa
 kultuurriikide vahel. Nii on näituseks, Sürgimaalt nõutud
 samas saadustuse XIX a. s. kolmanda veerandi sees -
 Prantsusmaa, Britania, Rootsi, Norra, Itaalia, Holland,
 Venemaa, Hansa j. t. Ei ole päris võõras, kuigi erakordline,
 sarnane enamsaadustus-homm 18gi XX a. s. Näitusema
 võims kuuva Pehja km. Ühend. riikide ja Hiina
 vahel sõlmitud leping 8 okt. 1903 a. (art. III).
 Ehk näit. Eesti-Ungari kaubalepingu 9 ja 10 art.
 Artikl 9 laeme: „laadus ja tööstus saadused,
algupäralsed ehk pärit alused Eesti lastakse

18) Hornbeck. 1854. ltr. 19.

Ungarisse kõrge alama taluga, mis Ungari lubab
 ette võtta lubada, et ette kaudrelt igali tereli
 tegile, asjus, mis puutuvad kõikidesse maksu-
 sissevõttesse kui ka loamaksuadesse, koefitsiendisse
 ja kõrgendustesse, mille objektiks need maksu-
 võetud olea. Edasi aga näeme art. 10^e et „laoduse- ja
 laostusaaduse, millel Ungari algupära väi
 pärtalul, lastakse nende sissevõetud eeltoodu
 viimasele maal maksima tariifitalloriga, ilma
 et seejuures enamsoodustuse tingimust tähtsustataksi.
 Samuti Eesti-Prantsuse kaubaleping 7. I. 1922 a. murega
 Eesti aamal Prantsuse maal tollitariifi suhtes
 enamsoodustusi, kuid see see vastu ei saa.
 Siin juures tuleb aga meil kindlasti silmas
 panna, et meil kaubalepingutes rihpualne
 enamsoodustus-õigus käib ainult tollitariifi
 kohta. Kõik kaubanduslike personaali, mitmesuguste
 normaalsete ja laenasõidu kohta maksima
 pandud enamsoodustus-printsiip on vastastikkene.
 Tõitseeritud kaubalepingutes, maha arvates
 mardugi Eesti-Prantsuse ja Eesti-Ungari,
 näeme hoopis vastupidist: seal on just
 nendel viimans nimetus aladel enamsoodustus-
 printsiip ainult ähkiilgsest maksima pandud,

Silmas peidab erinevust kontrahentide õigus-
süsteemides, samuti erinebki tsirkulaarid.
Lis näeme, et meie lepingutes ette tuleb ühe-
poolne enamvõadustus - vorm saate tekstest
põhjusest tingitud.

Kõikidest siin toodud näidetest peame järeltule
legema, et Schrant oma defineerimis!
tõhustades, et enamvõadustus oma loomu poolest
(de Natur der Sache nach) vastastikune on, erisob.
Resumena võiksime siis defineerida:
ühepoolseks enamvõadustusvormiks väime
nimetada samast klauseli, mis enamvõadustus
printsiibi määrana paneb ainult ühe
kontrahendi kohta, mõte aga vastastikuse
alusel.

^{Kõikidele, konsult, laenuandjate üldise õiguse suhtes}
Nagu nägime on samane õiguse määr

lepped ainult kultuuri ja tsirkulaarid
poolest väga erinevates riikides vahel.

Siis enamvõadustus klauseli vormi lemmet meil
kõikidest kaubalepingutest, kus ühe kontra-
hendina esineb Põhja Ameerika Ühendatud
riik ja mis ühisele määratlega, XIX a. s.

Kuuekümmendate aastadeni ka lääne ^{õiguse}

19/ Lae. Cit. lhn.

-41-

Europa riikide vahel sõlmitud lepingutes
üldiselt taotatakse al. see nimetus "Ameerika
enamsaadustusromi" oma loatringimusega
püüab neid õiguslisi tagajärgi mida enam-
saadustus printsiip endale üles seab² andes
sellele teatava differentseeriva momendi.
Ühes teaduses on siigi seerukohal arunud,
et "Ameerika enamsaadustusromi" (meie
nimetame seda eespool kompensatsioonilises
enamsaadustus-klauselins) ei sisalda
enam endas enamsaadustus printsiipi vaid
loatringimine, mis kompensatsiooni eeldab,
muudab selle romi lohtaus kontentseerimis
fariipi osalises taotamiseks.

20) Seubon kirjutas selle kohta: "Enamsaadustus-
printsiip on kaitses ebaõiglas differentseerimise
poliitika eest ja esindub vahendina
kõrgemalgeema huvide rihtuse (oduseerimis)
loomises riikide vahel rahvusvahelise
egarsmi warte."

(Zarapckii 1957. lmk. 195.)

-42-

"Sagedasti mõistetakse, vastastikususe²¹⁾ printsiipi kui mingisugust enamsaadustuse õiguse piiramist, ütleb Skakovsky, mis ei ole tõmmatav selleks, et mitte anda teisele maale teatavaid hõlbustusi tasuta, vaid vastava kompensatsiooni eest viimase poolt. Samane "vastastikususe" mõistmine ei ole sugugi õige. See alus ei esita enamsaadustuse printsiipi piirajana, vaid arendab seda millegi teiega, mitte midagi ührit enamsaadustusega sisaldavaga. Selle asemel, et laiendada teise riigi peale need hõlbustusi, mis antakse kolmandale, seatakse reeglina nõud, et need hõlbustusi võidakse anda ainult teisel vastavalt

21) vrd. m. n. Ameerika enams. võim. sisaldab ühe armatale aluse mõiste sõnastamises talasem bestikeeles vastastikususe (byavzaimenno reciprocity) täpselt sõna "kompensatsioonuse"; et mõelda massingut ära hoida, sest nagu juba ülal näime ja espoolgi meil puudutame laasunb enamsaadustuse printsiipi hõlmitult alati vastastikususe alusel; määratled on võrdemisi piiratud nagu espool juba juba ol. tähele panna.

hõlbustuste saamise puhul. Õieti ütelda, ei sisalda sarnases reegris mingit enamsoodustus õigust, see kaob, vahetatuna esõrgustuste andmisega samasuguste esõrguste vastu. "Wartatiksuse" alus ei ole selgesti siis muud kui asaline kontentratsioonitariif: tarumäärine (procentne) ²²⁾. Samasugusel seaduse kohal and keel Borchardt ja osalt ka Vösser.

Ullere näeb siiski, et siin ühe enamsoodustus vormiga tegemist on ja õigem on seda sellena, kui lõhna kontentratsioonile vastatiksuse kokkulepena käsitada. Oma hõlde põhjendusena toome seda ilmutatavas momenti, mis süski kompensatsiooniline enamsoodustus-vorm uuesti sõlmitavate lepingute suhtes osalt alal hoida. Kui näst. A ja B lepingu sõlmimise kompensats. enamsoodustus alusel ja üks nendest C-le tulevikus suuremas hõlbustuses annab teatava vastitase eest, siis on tervel raski õigus niisamasuuri hõlbustusi saata ja omale raskematel tingimustel kui C; üks ego teine ei saa vähemalt põhimõtetelset keelduda neist

22) Zarepenti. I. 1. l. 191.

õigusi üldse andmast. Sell juures esole
 tauses, ekvivalentuse määramine on aga
 samasaks komistuskirives, mis kaubanduspoliitilisi
 intriige ja tariifisõda võet ähutada, seembutades
 eesmärgi, mida tahab saavutada enamsaadustho-
 printsiip. Tähtsa konkreetse sõnastuse arast
 kompensatsioonileksile nornre Prantsuse-P.
 Hm. ühendatud riigi kaubaleping 1778a.

Art. II. "The Most Christian King and the United
 States engage mutually not to grant any particular
 favour to other nations, in respect of commerce
 and navigation, which shall not immediately
 become to the other party, who shall enjoy the same
 favour, freely, if the concession was freely made,
 or on allowing the same compensation, if the
 concession was conditional."²³⁾

Tama vorm, mõhem väljakujuenenud sõnastuses
 esineb juba aastal 10 varem, nimelt Prantsuse
 Leige'i lepingus 1767a. mida siin Maikovsky
 järel toetevime:²⁴⁾

Разумеется, что Франция, дабы дать нам преимущество
 во торговле, дарует нам же взаимно

23) Glier. Istor. lxx. 26.

24) Маковеню. Istor. 76.

преимуществва и тѣ же условия, которыхъ ему
будутъ дарованы одинаковыми другими державами
и это это постановление не стеснитъ, одного
государя и штаты въ отношеніи компенсаціи
и взаимныхъ преимуществъ, которыхъ могутъ
быть обусловлены въ настоящемъ и будущемъ
сношеніяхъ и пр...

Konk wlyem sãlmitud kaubalepingud, kus P. Am.
Ak. iin iheks kontrahentiks sãaldawad endas
selle enamsaadustus-normi. Nõut. kaubaleping
Prenssiga 1785a.

Art. XXV. "If either party shall hereafter grant
to any other nation any particular favor in navigation
or commerce, it shall immediately become common
to the other party, provided, where it is freely granted
to such other nation, or on yielding the compen-
sation, where such nation does the same."

Kurd meie näeme, et norm ei jää ainult
P. Am. lähendud iigi kaubalepingute omal
põhjal; wõrsti importewtakse see ka ühesõnase
ja omal siin endale suure poolehoiuse peal
pooliks aastasjaks. Õimeena tammatawad
kompensatsioonist normi Britija Portugala
oma kaubalepingus 1810a. [art. I]. Sellest
sõaldum enamsaadustus-norm on parguti iigi.

Sõna sõnaline Prants-Ameerika lepingus
 sisaldava normi korras. Tõiteerimine
 Kornbeeki järel veel ühe oluliselt sama normi
 enamsoodustas-klauseli, mis sisaldub 1891 a.
 P. Am. Ühendatud riigi ja Jaapani vahel sõlmitud
 kaubalepingus.

Art. XIV.: "The contracting parties agree that in
 all that concerns commerce and navigation any
 privilege, favor, or immunity which either has actually
 granted or may hereafter grant to any other state
 shall be extended to the other high contracting party
 gratuitously if the concession in favor of that
 other state shall have been gratuitous, and upon
 the same or equivalent condition if the concession
 shall have been conditional; it being their
 intention," etc.

Kei tšiihõlõsi nõime veel nimetada järgmiste
 riikide vahel sõlmitud kaubalepingud
 kompensatsioonilise enamsoodustuse alusel:
 Austria-Ungari ja Greeka 41 III. 1835 a., P. Am.
 Ühendatud riigi ja Meadovi 13/IV 1839 a.

Art. XXXIV. "It is further agreed that the words
 'most-favored-nation' shall not be so construed as
 to prevent either of the contracting parties from
 concluding any treaty or convention with any

97

other nation or state it may think proper as freely
and as fully as though the said word were not
used). Preussi ja Portugal 20/5 1844 art. XII, Briti-
diberia 21/11-1848a. ja nende vasa teisi (raasta Gier
red. lhr. 384-403).

Teadud näidete kokkuvõttena mõiksime ütelda,
et ike mõi terve sõnastusvormi peab raatamata
sisaalduvad nad identse mõtte: konventsioonide
tariifialandusi lubatakse vastastikkui ekwi-
valentse kompensatsioonileest, misda andnud
mõni kolmas riik tariifialanduselt soodustus-
te nõutamisel ühele kontrahentideest. Nagu
juba nimetus, oli kompensatsiooniline
enamsoodustus - klausel umbes pool aasta
sada kui mõtte just ainuke, siis 1860
väga tarmutatav vorm 1860 aastani.

D. Juba XVIII a. s. saadakse Inglismaal aru
merkaantismelt pärandatid kaubanduspoliitika
negatiivsetest külgedest ja katsutakse neid
kord kordalt pehmedada ja kõrvaldada.
Napoleon I päeval Prantsuse ja Inglismaa
vahel tekkinud ja äärmest kurn omais majandus-
line heitlemine andis aga arenevale rahvus-
vahelisele kaubanduslele lähikäimsele ja
edenemisele raske haabi. Nagu iga suurema

48
sõja harrakuna tagajärjena on protektsiooniline
tendents ja majandusline enesesse tõmbumine,
mis ka peab Napoleoni kukutamist.

Kui sellegi peab vaatamata oli Briti riik
esimene, kes vabakaubanduse poole püümist
avaldas. 1824-1825 a.a. viib Huskisson tariifide
lõtsustusreformi läbi; radikaalimalt võeti seda
aga teostada, kui 1832 a. parlamendi reform
suuremaa omanikeudelt võimurõhki, seda
keskmisteli klassidele edasi andes. Samuti teha see
sõjal kohutustööd üksikute teadlaste poolt kol Smithi
majanduslike ideede elluviimiseks. Kui varem
sõjal põllumaadused sissevõetud taludega protektsioonis
olid, siis sundis väljajätkeldus 1842 a. need kaits-
tollid pehmenema ja hiljem kaotati need
täiesti. Reformi vastaste poolt oodatud põllu-
majanduskriis jäi tulemata; nende üllatuses
läi põllumajandus, üldist majanduslist arenemist
tarkustamata karbetollide kaotamisest ärsule. Mitte
vähem kasu sai võlja pealt karbetollide kaota-
mise läbi. Briti

sest elutarvituste ootarnemine võimaldas
vähemat väljaminekut tööstus-produktide
valmistamise peale. Gladstone'i algatusel järgus
telli-tariifide alanemine 1853 ja 1860 a. Briti

„Esne jede der beiden hohen kontrahierenden Mächte verpflichtet sich, der anderen jede Begünstigung, Bevorzugung oder Ermäßigung des Tarifes bei der Einfuhr von den in dem gegenwärtigen Vertrag erwähnten Artikeln zulassen zu lassen, welchen die besagte Macht irgend welcher dritten Macht zugestehen möchte.“ 26)

See absolute enamsvoadustus-klausel oli kõneal olemas lepingus mäeldud ainult teatava osa objektide kohta. Kuid samal aastal aga järgnes täiendav leping, mis kelle kohendusi objektide suhtes kaotas. Lühikese aja jooksul sõlmis Prantusemaa tõrve na riikidega samasegusel alusel kauba lepingud; näht.

- 1/5 1861a. Belgia
- 2/VIII 1862a. Saksaa talli unooniga
- 12/I 1863a. Itaalia
- 30/VI 1864a. Helvetsia
- 14/II 1865a. Rootsi-Norra
- 18/VI 1865a. Hispaania
- 4/VII 1865a. Hollandia
- 11/VII 1866a. Portugaalia
- 11/XII 1866a. Austria-Ungari j. f. 27)

26) Glier rbd. lhn. 222.
 27) Maxabeni rbd. 135.

Selle uue kaubanduspoliitilise rde mõttega warsti
kõik Euroopa riigid omaks, maha armatud
kenemaa, kes alles hiljem järele mõtkus. Wõrdõmsi
mõisama intensiivset kui Prantsusemaa, asus
uuel alusel kaubalepingute sõlmima Belgia
ja Itaalia.

Taome siin uuel mõned näited absoluutse
enamsoodustus-klauseli kohta.

Prüti-Belgia 23 juulil 1862. „In allem, was die Schiffahrt
und den Handel angeht, können die hohen vertragenden
Teile einem dritten Staat keine Vorrechte, Begünstigungen
oder Sonderstellungen einräumen, die nicht ebenfalls
und augenblicklich auf ihre beiderseitigen Untertanen
Ausdehnung finden.“²⁸⁾

XII a. s. lõpul ja XX algul sõlmitud lepingutes
ette tulewat absoluutne enamsoodustuse klausel.

Suur-Botamra - Serbia leping 1893 a. art. I jett:
„The two contracting parties engage reciprocally
not to accord to subjects of any other power in
matters of navigation or commerce any privilege,
favor, or immunity, whatever, without extending them
during the duration of the said concessions to the
commerce and navigation of the other party, and

28) Glier rbd. 224.

Ex bibl. univ. Tart.

they will enjoy reciprocally all the privileges, immunities and favors which have been or shall be conceded to any other nation." 29)

õna, reciprocally määrab siin ära vastastikuise momenti ja seda ei tule mitte nii mõista nagu seda sõna mõistetakse kompensatsioonilises klauseli vormis. (geir. vers. Reciprocitätsverträge) Hispaania-Hiina leping 1896 a. lähel klauseli sõnastuse poolest eeltoodust lahke ja sarnaneb enamsoodustuse sõnastusviisole Eesti-Brüti kaubanduslikes note'is ettekuulval.

Näit.,..... in all respects the same privileges and immunities as are now or may hereafter be granted to the subjects or citizens of the most-favored nation."

Eesti-Brüti:

1.,..... vähemalt nii- at least as favourable in
samaruguse soodustuse osa- all respects as that accorded
laks saavad, nagu seda to the nationals and goods, the
kõige enam soodustatud väge- produce or manufacture of
maa riigi alamatele, kaupadele the most favoured foreign
ja tööstustoodetele on lubatud." country."

29) Hornbeck. Bd. lmk. 20.

Austra-Ungari ja Mexico vahel 1901 a. sõlmitud
leping karantennib. Most-favored-nation
treatment not only as regards importation,
exportation, transit and in general everything
relating to commercial operations and to navi-
gation, but also carrying on of business and
of manufactures and the payment of taxes
in connection with them."

Aleks wast üharune veel rohkem absoluutset
enamsaadustusnormi esaldavad lepingus
tsiteer³⁰⁾ a, sest juba varem näidetest³¹⁾ mis sin-
esitatus jätkub selliks, et iseloomustada
seda normi ja selle õiguslisi järeeldusi. (Üksik-
asjaloomalt v. Glier teinud XIII peatük).

Need aleks³²⁾ ei normid, mida meil enamsaad-
ustus-küsimuse analüüsimisel silmas peada
tulaks³⁰⁾. Glier taab omas juba eespool nimetatud
teoses enamsaadustuse-normide liigituse, mis
sinn esitatuset lahku lähel. Esiteks algu tähän-
data, et ta eraldab, püüdes enams. normi³¹⁾.

Wimars nimetatud autori järeletamisel seda

30) Esalt lahku minevad on normi liigitused Herad'it (Hornbeck lkm 18)
ja Makovskyl (lkm. 16) rohkem erinevad geerit.

31) Glier. lkd. l. 20. „Unsere Terminologie ist also folgende:..... beschränkte
oder unbeschränkte Mostbegünstigung, je nach dem ihrer Geltung
räumliche, zeitliche oder andere Grenzen gezogen sind.“

wormi ka Hornbeck³²⁾. Murdugi ei saa keegi
wastu wõelda, et enamsaadustus-klauseli
õigusline ulatus nõu alla- ja õige sagedasti ongi
üks või teises suhtes piiratud klauseli wormi
peal vaatamata kui need piirangud
nõuavad alla sedawõrd mitmekesised, et need
tähtsa nõimata süstematiseerida. Pealegi ei
muuda samane ulatus piiramise keda
õiguslist seluomus mis üks mõisteline mee
koalt loodud enamsaadustus-klausel enda
kaasas toob.

Kui, täht. kahi riigiwahel on sõlmitud k. leping
kompensatsiooniliste enamsaadustus-wormi
tammtades, siis jääb see worm ikka kompensa-
atsiooniliseks, kui selle ulatus on mõeldud
ainult ühe erimaakonna, mitte aga kogu
riigi territooriumi kohta. Kahteliki, piiramisele,
enamsaadustus printsübi tammtamisel, tuleks
meel, siiski tähelepanna pühendada, sellep.
et need sagedasti praeguse aja kaubaleping-
utes et tulewad ja oleks tähtsuse nõimad
omada, vaatamata sellepeal, et enamsaadustus-
wormi õigusline olme sellaläbi ei muutu,

32) Hornbeck. Ibd. Chk. 21.

need on:

a) reseratsioon naaburi riikide suhtes ja
b) lepinguga piiratud kaubavahetuse
objektives alvata aineti nimestic. Esimest pumati
tammatakse peaaegalikult geograafisest
asendist tingitud alukorrast ja sellest olenuast
eluliseest tammest nii lähedasti kaubanduslike
lähikäimiste loomiseks, millele üldsustamost
tegelik elulise hirm ei luba. Iria hulka
kuuluvad peale tallilidus alvata riikide
sagidasti ka naaburi riigi väljaspool talli-
lütü (ellert, närt. Soome, Läti, j. t.) Teme pumati
näeb ette samast võimalust, et enamsaadustis
ei laiene data igasugu kaubavahetustite
objektive peale üldise lausega vast leping
saldal nende kaupade nimestic, millele
kalkta enamsaadustus - printsiip maksma
pantakse, kuna see tõesti sisse - hoiwäga -
weutawate kaupade kalkta maksen ei ole.
Sama autori poolt tammatast normi „Unbedingte
Unerstbegünstigung de praeterito und bedingte
Unerstbegünstigung de futuro“ (ge. lhm. 36, 108) kalkta
kirjutab Maxakowsky wäga äieti üledes, et
esimesel juktumisel on merl sin tegemost
n. n. sobna normeloga (ygodnasopruyua)

ja tervel juhtumisel harriliku kompensatsioonilise enamsoodustus-korraga.³³⁾

Käesoleva peatüki kokkuvõtetena saaksime siis järgmise enamsoodustus-klauselile liigituse:

a) Tingimusteta enamsoodustus-klausel-ammal vastastikususe alusel õiguse kõige nende soodsustuste ja eesõrgustuste peale, mis üks kontrahentidest annab mõnele kolmandale riigile, juurde armatud ka õigus üldise (autonoomse) tariifi peale tingimusteta.

b) Ähepaalne enamsoodustus-klausel-ammal enamsoodustus-õigused ainult ühele kontrahentidest.

c) Kompensatsiooniline enamsoodustus-klausel-soodustused ja eesõrgused, mis antud mõnele kolmandale riigile omal igaüks kontrahentidest tingimisi, et ta tervel kontrollimise peal andma ekvivalentse kompensatsioonilise annuse mõni kolmas riik ühele kontrahentidele, nimase käest saadud soodustusi neutraals.

d) Absoluutne enamsoodustus-klausel-ammal

33) Gleir. i. d. l. h. 16.

57
vastastikusel õiguse kõrgemate nende soodustuste ja eesõigustuste peal, mida üks kontrahentidest annab mõnel kolmandal riigil suuremal määral kui omal üks kontrahentidest, nihesamalt kui üldised tariifid kui konventsioonilised tariifialandused. Alles meendunud, et enamsoodustuse mõtte ja vormide üldine kärtus, kurgikonspetivne, sedarõid süski põhjaliku aluse moodustab, et teema alubsimat osa ükskärjalisem uurimine konstruktsioonilisi raskusi ei sümmita, vasteteme meie kaubalepingud üksikult selles järjekorras nagu nad meri seaduseandluse kogu pealt kimmitatud.

III

Almasüda küi endaga kaasa sõdrrate pooldi
rahel täieliku seisaku kaubanduslises lähi-
käärmises. Kaubalepingud kaotavad oma
maksuse. Ei jäänud puutumata era-
pooldetud riigiki. Arveldati mitmesugused
arvamisi ilma kaubanduse uuesti korral-
damise kohta. Püüti ennustada tulevaste
kaubalepingute põhitooni. Briti elerust
tekitas 1916 a. Pariisis peetud majandusline
konverents, mis otsustas tsentraal ~~esse~~
riikidega teatava aja jooksul peale ilma-
sõda lepinguid enamsaadustus-printsipi
alusel mitte sõlmida. Ei puudunud need,
kes enamsaadustus-printsipi kui äraarganenu
peal väga skeptilise põlguga vaatasid,
käärmist üles seades, kas selle koht üldse veel
ajakohases kaubalepingus õigustatud. Samuti
ei puudunud autorid, kes absoluutse enam-
saadustus-normi kui ainukese alalise rahendi
peal vaatasid, mis tulevaksugi õiglane

59
kaubanduspoliitika üks suurim pant.¹⁾
Kui palju Pariisi konverentsi otsus realiseerimist
lõtab, on meel küsitav, sest Euroopa majandus-
line konjunktuur nõttis endale pealt olma-
sēja aegapisi samase olme, et see skeptilisi
väljapaatets pakkus, mitte üksi kesk- ja Lääne
Euroopale, vaid ka liitlastele, kes olmasõjast
nõrjatena välja tulid. See teadmine leidis
analüüsi sõndstust Carnesi majanduslõsul
konverentsel 6 jaan. 1932 a, kus deklareeriti:
„Liitriigi leiuas, et Euroopa rahmusrahitse
kaubanduse uuendamise, samuti kõike maade
resursside arendamine on tammolin töötarets
tööliste arvu tõstmiseks ja Eurooparahvast
katsumiste ja kannatuste kergendamiseks.
Euroopa süsteemi elujäubsuse ülesehitamiseks,
mis praegu paraliseeritud on tammolin kõrge
võimukamate riikide ühine jäupingutus.
Need jäupingutused peavad osutama iga-
suguste töökete kõrvaldamises, mis kaubandust

1) Briarramosi w. Manobeniü. orodem, Jaropeniü
orodem, Reichesburg. „Die Allisbeg. in den künftigen
Handels-Verträgen ja üksikud mononrahtressid
artikkelid erwinjanduses. Enamsvoodust. - printsiipi on
tawitatud Versailles'i rahulepingus Art. 264-267.

12. 11. 1910
tarustamaid; need peavad avaldama kre-
diidi annamises nõrgematele riikidele, samuti
kõikide maade ühises koostöötamises
produktsooni normaalsesse asend; tootmises.
(Dok. Beemkux nr: 1 an 74) Arudes rahujalale
tuli meil juba tekkinud välis kaubanduslasi
lähkäimisi reglamentivõrma asuda.

Esimine riik kellega meil lepingusse makuda
astusime oli, nagu teada, Wenemaa. Ära
määrates peajäones mõlemate poolte
vastastikuse asendi ja sellest järgnevat
õiguslasi makuda; rahulepinguga (2. II: 20a),
et saada põhimõtteliselt puudutamata jätta
kaubanduspoliitilisi piirjoone olukorru ja
neel rohkem tulevikku kohta.

Rahulepingu artikkel XVII lrs a I^o deklareerb:

1. Lepinguosalsed on nõus, et rahulepinguga nende
vahel lõpeb ka sãda majanduslites ja rahaasjandus-
lites suhtes.

2. Lepinguosalsed on nõus algama kõimalt kiirelt
ratifitseerimist läbinõukimisi: Kaubalepingu,
peale selle rahulepingu raamutamises, mille
alusel peavad olme järgmised põhimõtted:

a) Enamsoodustamise tingimus oma riig. territoorium-
mel lisse lepingu osalse kodanikke, kaubanduse-
tõustuse ja rahaasjanduse ettevõtte ja ühissust, laenu

ja nende koormate, maapinna toadete, pällumajanduse
ning tööstuse saaduste kohta, samuti ka oma
kaupade, wälja- ja sissewõetud teise lepingu-
osalise territooriumile; ja edasi punkt 4^s:

"Lepinguosalised ei arwalda näudeid esorgasti
peale, mis üns pooltest ammal kolmandal, temaga
telli- või mõnes muus liidus alwale maal."

Missugust enamsaadustest wõmi tuleb meil
siin näha? Imme kui see peale wastata
wõime, tuleks, meie arwates, siin punktis,
mille kohta enamsaadustus-printsipi
teostada tahetakse, kahte liiki eraldada,
— esimese näin üldise iseloomuga punktis
ja teise sisse- ja wäljameo käitmisega seotud
tollitariifi. Esimoste kohta on siin
kahtlemata mäeldud wastastikune
tingimisteta enamsaadustus-printsip.
Missugust wõmi aga sisse- ja wäljameo
tariifide kohta lepingu sõlmimisel
maksma tahetakse panna, wõib ennustada
nende pretendentide järele, mida pakuvad
süaajani sõlmitud kaubalepingud. Elluugi
ei tahi meie siin juures oltmast lasta
kaubanduslise läbikäimise intensiivsust,
mis tingitud naaberriikusest ja mõlemate

poolt geograafilist arendist. Kui sõmas
peame meil, et reservatsioon on et nähtis
ainult „talli- või mõnes muus liidus olevale
riigile“ siis peame aletama, et puu- ja kauba-
lepingu sõlmimisel õigus on pretendeerida
„absoluutse enamsoodustus- vormi puul.“
Missugusel alusel teostatakse meil praegust
tegemist kaubavahetust Venemaaga
tollitariifi suhtes, kas rahulepingu art. XVII
on endale reaalelulise tähenduse omandanud?
Kummi 3. oktoobri läinud aastal oli
Vene ja Soome vahel teatatud kokkulepe
tollitariifi suhtes olemas (mõtte aga kauba-
lepingu kaudu, samast Soome ja Vene-
maa vahel meil ei ole) ja seda soodustust
ei viimistatud üldi ka endale nõutavast,
tugedes siin nimetatud rahulepingu
artikli puul. Kui aga Soome- ja Venemaa
vahel see kokkulepe annuleeriti, siis
kaotasime meigi juriidilise aluse
samase kommentaaride tariifi hõlmatust puul. Mis-
sugusi tingimisi saadavad eneses Nõunagude Vene
kokkuleped terete välisriikidega²⁾

2) Meil teada on Nõuk. Vene võimude sõlminud lepinguid järgmistele
välisriikidega: Prantsiga - 16/III-1921 a., Norraga 2/IX-1921 a., Haa-
gaga - 26/XII-1921 a. Saksaga - 16/IV-1922 a. ja Tšecho-Slov - 5/VI-1922 a.

rahetust korraldada tuleb ja ei kõrvalda
seda meeltemet üksikasjalisemalt
konkreetsed rahekorvi vormilise kauba-
lepinguga relementeerda.

Taome nõuetele temelt ja katsume anda
enamsoodustuse vormi mda see sisaldab.
Ühtlasi püüame ära määrata need õigusosi
järelduisi, mda see vorm endaga käesoleval
jühtumisel nhes saab.

Eesti-Briti kaubaleping.

„Minu Lord,

1. Kuna mõlemad valitsused soovivad lähemad kaubanduslikku rahekorvi ühendatud
Kuningriigi ja Eesti vahel jalule seada, on mul
au Teile teatada, et vastastikususe tingimisel
Briti alamad ja kaubad ning Briti Majesteesi
territooriumide tootustooted kitsendamat
ning igakülgselt Eesti vähemalt niisama-
suguse soodsuse osalsteks saavad, nagu
seda kõige enam soodsustatud väljamaa
riigi alamatel, kaupadel ja tootustootetel
on lubatud.

Seda soodsust antakse kõigis kaubandus-
likkudes ja mereõudu asjas, mis puutuvad
sisseneosse, väljaneosse, lähineosse (transit)

ning ühildse kõiges, mis puutub tollimaksude
ning formaalsustesse ja kaubanduslokkude
operatsioonidesse, Briti alamate asunemisesse
bestis, ärsajamisesse, tööstamisesse, ametite
põdamisesse ja kaksude maksimisesse.

2. Briti laevad saavad bestis samades
järgel ning territoriaalvõttes vähemalt nii-
samasuguse soodsuse osalustes, nagu seda
bestilavadele või enamsoodustatud vähimaa
riigi laevadele on lubatud, mis juures süüsi
besti valitsusel õigus jääb rannakaubandust
besti laevade, kaubaks jätta.

3. Peale selle lubal besti vastastikusel tingimisel
kõik lähipääsed anda dikutele, kaupadele,
laevadele, ohuõrduristadele, hankritele,
nagunitele ja postidele, mis ühendatud
Kuningriigist tules või sinna minnes
besti territoriumist läbi sõidavad, kaasa
arvates ka territoriaalvõtte, ning neile osaks
saada lasta vähemalt sedasama
soodsust, nagu see bestil dikutele, kaupadele,
laevadele, ohuõrduristadele, hankritele ja
postidele vastanalt, või mõni muu suhtes
lubatud.

4. Belmored stipulatsioonid ei maksa Indra

66
Hoi mõne muu Briti Majesteedi Dominioonid,
asumaa, possessioonid või protectoraadid kätte,
kui selleks korralduseks nõusolemist pole saadud
India või mõne muu säärase Dominiooni,
asumaa, possessioonid või protectoraadid
poolt Briti Majesteedi esitaja kaudu
Tallinnas enne 12 kuud tänasest päevast
arvates. Süski saavad India ning kõigi
Briti Majesteedi Dominioonide, asumaaide,
possessioonide ja protectoraatide kaubatooteid
ning tööstustooteid bestis täieliku ning kohendamata
enamsaaduse osalusteks semmikauaks, kui
India või säärane Dominioon, asumaa,
possessioon või protectoraat bestis kaupade,
toodete või tööstustooteid misamaasugust
soodsust lubab, nagu ta seda mõne teise
väljamaa riigi kaupade, toodete või
tööstustooteid on lubanud.

5. Käesoleva korralduse lõppel maksma
selle note päevast ning pühil jäus semmikaua
kummi emb-kummi meid resp. valitustest
terel on teatanud, et tal nõu au seda
lõpetada. Sel korral jääb ta jäusse kuus
kuud säärase teate päevast arvates.

Mis muutub Indrassa ning Briti

dominantsesse, arumaadusse, possessioonidesse
ja protettoriatusesse, kes selle korraldusega
punkt 4. alusel on väinud nihineda, siis
on kummalgi meil resp. valitsusel õigus
seda eraldi lõpetada, sellest kuus kuud ette
teatades.

Siis ei ole kahtlust, et meil siin ühe tüüblõõsema
absoluutse enamsaadustus-normiga tegemist.
Esimeses punktis on lohe oeldud, et "västas-
tikususe tingimisel (on condition of reciprocity)
..... antakse soodustused nagu seda kõrge
enam soodustatud välismaa riigi akoma-
stele, kaupadele ja tööstustoodetele on luba-
tud." (ei tule mõlgi tingimisel aga mõrsta sõna
västastikusust, nagu oleks siin mäeldud
mingit kompensatsiooni). Objektina, millele
kehta see enamsaadustus-norm poolt poolt
maksma pandud, nimetatakse muuseas
ka tollitariife. Siin ei ole tollitariifide
alla kuuluvat objekt mille gagi piiratud
sarnuti ei ole poole endale jätanud mingisugu-
sord reservatsioonide lähemate naaber-riikide
suhetes, nagu seda näeme meie hilisemates
kaubalepingutes. Kui punkt normidest
sõnurahast väga minna, siis oleks

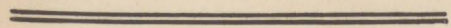
68
pooltel õigus seegi nende soodsustate peale
pretensioonidega, mida teine pool lubab riikide
kelluga ta tollinuraomluses maherovras,
kõnelemata naabu-riikloest asendist.
Nagu juba tähendasime on järgnevas
kaubalepingutes reservatsioonid tammisus
pütud, siis tuleks samast puudumist
koneal olmas lepingus rihet puudusens
prodada mida täieliku kaubalepingu
jõelnimisel vast ette amesse tuleks võtta.
Teine lepingu punkt käib eriti laevanduse
kõhta. Selles lubatakse pooltele õrgused
mis antakse enamsaadustatud välisrii-
kide- või kodumaa laevadele, maha-
armatud kabotaash, mis reserveeritud kodumaa
laevadele. Nümanes nimetatud enamsaadustus-
vorm on kauba- ja meresõrdulepingutes
üldine ja eriti merel kui transiit kaubanduse
maal ei ole see terveti mõeldavgi. Kabotaash
tuleks merel aga kindlasti reserveerituna
kodumaa laevandusele hoida, sitmas
prodades, et meie nõrdlemisi pika mureand
trhedalt eluarestatud ja suur hulke nendest
rammaelanikkudest väike laevandusest,
kui olulist eluüksprodamist allikat praktsuse.

Tersest küljest võib alitada, et oma
laevade jaoks kindlustatud kopealaash
ihtlasi artale meie puulaeva tööstust
tõsta ja selle tagajärjel edendada
metsamateryaali kodumaal ümbertöötamist,
mis praegu peaaegu kullalt loores materyaalina
ehk poolfabrikaatna välja reetakse.

4^s punkt reguluub meie vaherõrda Briti
asumaadega. Põhimõtteid, mis Briti riigi
kohta maksivad, laienevad selle punkti
põhjal nimetatud asumaaale peale ainult
selle tingimuse, kui viimased 12 kuu jooksul
peale note'ide vahetust sellekohase nõusoleku
Tallinnas viibiva Briti esitaja kaudu
avaldavad. Meie teada ei ole samast
nõusoleku avaldust järgnenud, vähemalt
ametlikult mitte.

Teolasi aga loeme samast punktist:
„Siiski saavad Indra ning kõik Briti...
j. n. e.... kaubaluoteid ning tööstustootes.
Bestis fäieliku ja ribendamata enam-
soodustuse osalsteks seniskauaks, kui
Indra või _____ j. n. e. Besti kaupade
niisamasugust soodsust lubab, nagu ta
seda mõnetesi väljamaa riigi kaupade,

teadetele või käitusteadetele on lubatud." Kuidas tuleb
 siin mõista selle punkti viimast vormulatsioon-
 kas on meil õigus pretendeerida Bruti asumaaadel
 praegutöödud tingimustel ainult üldsi
 (antoonoomse) sisse- ja väljareo tariifide alanduse
 selle enamsaadustus- vormi järel saama?
 Meie arvates tuleb seda viimast enamsaadus-
 tus vormi näüda seletada, et meil oleme
 õigustatud ülemal nimetatud tingimustel
 omama kõrge soodsama asendi tollitariifide
 suhtes, mida asumaaad üldsi armavad mõnel
 viisil, mitte aga need soodustusi ja hõllestusi
 mida omab asumaaadelt. Inglismaa ja teiste
 temast alenevat asumaaad, sest nagu teada
 on Kanadaal, Austraaliaal, Lõuna Aafrika
 asumaaadel ja t. eritariifid Bruti ja teiste
 lema asumaaade jaoks, ning eritariifid
 väärastel viividel.³⁾ Kui ehk tahetakse

3) Lõuna-Aafrika koloniidel ja Austraaliaal on kans tolli-
 tariifi süsteemi, ühes eesõigustatud. Bruti ja temast
 alenevatel asumaaadel vastastikusel alusel.

näidata esimeses artiklis sisaldurra üldist
 vastastikususe põhimõtte peale, siis see aru-
 maade kohta ei käi, sest nende suhtes on
 nagu nägime eritingimused ilmselged.

Kõrgem tariif näis maade toodetele. Kõnadaal on aga
 reigi kolm tariifisüsteemi, üks esõigustatud, Brölle ja keotonii delli
 vastastikusel alusel, teine üldine tariif ja kolm-keskmine tariif mis
 antakse näis maale kes vastarrand kontressraone annavad. Homber, l'ed, 104.

Eesti-Soomes kauba- ja laevandusleping?

 Esimene tähtne kauba- ja laevandusleping

 sõlmiti meie poolt Soomega 29 okt. 1921 a.

 ratifitseerimine Riigikogu poolt teostati

 alles 29 juunil järgmisel aastal. Olgu siin

 kohal märgitud, et selle lepingu ajakirjandus

 õige rohkelt tähelepanu on pöördanud

 küll selle sõlmimise puhul, kui ka peale

 ratifitseerimist, kus sellega loodud harmoonilise

 põhjal kaubanduselt läbikäimist reglamen-

 teeritakse. Meie ajakirjandus on rohkem kui

 korra konstateerinud, et see leping meie

 huksi tavalisel määral tähele ei pane.

 Soome pool aga ei lepita meil sellega, vaid

 teatab poliitiline rühmitus, nimelt Soome

 praeguse maapäeva keskkoha radikaalsem

 rühm nõuab kategooriliselt selle lepingu

 ülesütlemist. Kas niisid rühm ei ole leping

 otstarbekohane või on tal puudusi, mis

 meie üldise rahvamajanduse edul peale

 halvalt mõjub, on kategooriliselt

 senist kogumest ahel tähtsa mõimata

 teostada. Ühte võt võetakse ütelda, et

73
kui ühaastasi kasutamise järele kaubaleping
üles tuleb ütelda, mida kaks aastat
sõlmoti, siis on see kõrge astekohesem
saamatust konstateerim atlestatsoon
rõõskaubandus-poliitika alal paale kes
lepingu ülesütlemise peab. Juba Eesti-
Soome k. lepingu esimesest artiklist,
loeme: "Ülaloleva lepinguosalise kodanikud
peavad teise lepinguosalise maaalal kauban-
dustuskas ja muu ameti suhtes niipalju kui
käesolevat leping seda teist ei määra, nendesama
kõrre sugu õiguste ja soodustuste osalised
olema, mis mõne teise enamsaadustatud
riigi kodanikele on ehk edespooli antakse."
Sis näeme samast tingimusteta vastastikust
enamsaadustust mõni nägu Eesti-Prtsi kauba
lepinguski. Kuna riimane üksikasju ei
kanta, siis on seal avaldatud mõni alatus-
lusele suurem, sest Eesti-Soome k. leping
näeb ette võimalust, et leping se mõnesugust
piirssi üldise enamsaadustusele üles seab.
Et see piiramine järjekindluse mõttes tamilik
seda konstateerib selle sama artikli teine
lõige, kus loeme, et "..... ühesugusel alusel
mõne kolmanda riigi kodanikele ja liikuvad

ja liikumata varandust omada, oma, vahetada ja kasutada seljittumisel ja määral, kui need õigused viimase kaubandusele esimese lepinguosalise maal antakse.

Terve lõige nagu näeme sisaldab samast enamsoodustus-normi, kus selle õigustest ulatust piiratakse vastastikusel eksitentsuse lisatingimisega. (Sarnast normi leiame veel käesoleva lepingu XV artiklis). Kolmas artikkel määrab kindlaks juriidilise riigi õigused kontrahentide territooriumil. Selle artikli lõpust loeme: "... - Igatahes peavad seltsed, kes suhtes heedsamad õigused osaks saama, mis mõne kolmanda riigi selletaotlele seltsedele on antud."

Siin on jälle harilik üldiselt taaritatav tingimisteta enamsoodustus norm.

Artikkel IV: "ellälemad lepinguosalised kohustavad endad vastastiku igat soodust, esioigust ja tariifi alandust, mis ühele kolmandale riigile antud ehk tulurikas antakse Suomi ja väljale"

2) Soome ja rootskeelset teksti silmas pidades oleks õigem ütelda ".... selletaotlele seltsile antakse (myömmetaän, vika tillomus)"

75
tallrode ning maksude suurus, kindlustuse,
maksuühenduse, transiitveo, talliaitade litsentide,
kohalike maksude, tallwarmalite, talli-
käsitamise ja läbilaskmise, riisama ka riigi-
ühemaakonna kogukonna ehk korporatsiooni
kasuks võetavate esimeste maksude, igasugu
artsii maksude suhtes ilmtingimata ja viibimata
oma lepinguosalise omaks saada lasta."

See viimane tõetruud artikkel on pühendatud
tallitariifidele ja mitmesugustele maksudele,
mis kaubavahetuse tehnikast ja normulikest
tingitust. Jättes esialgu puudutamata
tõsed, vahemalbramad punktid, mis kauba-
lepingutes harilikult üldised, peatame
eestkätt tallitariifide juures. Selles artikles
lubatakse vastastiku ärgus igasugu voodus-
tuses ja esõrgused tallitariifi suhtes, mis antakse
mõnele kolmandale riigile, ilmtingimata
ja viibimata ka oma kontrahendile.
Sellest väjamineks võiksime ütelda, et
igasuguste tallitariifide alal maksab Eesti ja
Soome vahel absoluutne enamsoodustus-
vahetord. (Seda samane Eesti-Pruti vahet-
korrak tallitariifide alal). Edasi aga näeme
et artikkel võib tallinormide juures sootud uue

76

raekorra loob, mis nägaspool artiklil IV^s
lubatud enamsoodustus-piire, nagu art.
XVIII deklareerib.

Artikkel V. loeb lisa „A^s“ rea kaupasi
mis tollnabalt Soome Bestisse võetud medada,
samuti närdatuse lisa „B“ kaupade
nimestik mooda Eesti Soome Oma tollimaksud
importeerida võet. Edasi antakse sama
artikli lisa „C^s“ närdatud Soome kaupadele
Bestis eritollinormid, garantuurid ühtlasi
nendele tollinormidele protsentuaalne alandus
poolmõrra sellest alandusest, mis lisa „C“
närdatud objektide autonoomse tariifi
protsentuaalse alandamise puhul üldiselt
antakse. Soome, selle vastu, annab meile
nimestik „D^s“ ühisloetus kaupadele
protsentuaalse alanduse autonoomselt
tollitariifist. Lisa „E“ garanteerib Bestile
protsentuaalse alanduse tollikõrgendustest
samas nimestikus närdatud ainetes kelta,
seal juures peab see alandus vähemalt 10%
auton. tariifist kujundama.
Lisa „F“ annab selles närdatud kaupadele
samuti kindlaks määratud piirides tariifi
alanduse. Kõrge hõttes soome järgmise protsi:

77

Üldiselt on lubatud vastastikusel alusel abso-
luutne enamsaadustus-õigus tollitariifide
ja teiste kaubanduslike operatsioonide
teostamisel ehitatavate koormatuste suhtes.

Reale selle on erivahelkuse põhimõtte alusel
(mõtte abstraktse vastastikususe alusel) osa
kaubavahetus-objektide rühmadesse tollimaksud
vabastatud (klassid „A“ ja „B“) kaasi - on meie
poolt Soome suhtes loodud eritollitariifide
nend alandamise mõttes tulevikus olenevaks
tehes autonoomseid tariifid; selle tasuks
on Soome mere kindlustamisel kompleksseid
prohventuaalse autonoom-tariifi alanduse
(klassid „C“, „D“, „E“, „F“). Peamised tuleb proda
et art. V looduslike loetud kaubade peamised
terse lepinguosalise maalt pärit. ehk seal
kindlaks määratud ulatuses imber töötatud
olema. Hurritar on siin kohal artikkel XVIII
tähele panna. Sellist loeme: „Mõlemad

lepinguosalised deklaratsioonid süga, et käesolevas
lepingus kindlaks määratud soodused, õigused
ja erioigused, valdi tollialandused mingil järele
ega tingimisel teistele riikidele enamsaadustuse tingimuste
põhjal ulatavad ei ole ja kohustavad endis vastamisi;
tulevikus rahmusvaheliste lepingute tingimisel käesolevat

(XVIII) artiklist taheti panema.

Peatame selle niimane tsiteritud artikli juures
 vähe ühesikasjaltselt sest, et see käesoleval-
 juhtumisel seotud enamsoodustus-printsiibiga.
 Esimene osa sellest artiklist on ligebamäära-
 selt normuleeritud. Lõnad „soodustused es-
 õigused ja õigused“ on väga laialt selita-
 tarad. Kõnial oleu leping isaldab väga
 palju samasest vastastiku lubatud, õigusi;
 mida mitgi tingimisel, k. lepinguses vahetõrvas
 olevali riigile keelata ei saa ja hiljem sät-
 mitud lepingute ka keelatud ei ole näht.
 kodaniku õigused äriettevõtte suhtes, ^{koranduse}
 omandamise, omamise ja vahetõmise alal j. n. e.
 llis puutub tollitarariprotsesse, siis on artikli
 normulatsioon selge ja katekooriline nii
 et selle teksti seletamisel arusaamatusi
 teksta ei näi. Teine küsimus on aga kas see
 artikli kokkukõlas on Eesti-^{Soome} kaubalepin-
 guga. Ametlikult ei ole meil teada ^{Kas} Eesti-
 Soome kaubalepingu XVIII artikli
 vastu protesteeritud, kuid täpema selguse-
 saamine ei oleks üharune enne, kui
 terve lähemate naaberriikidega lepingu
 sõlmimisele asume. Selle artikli juure tuleme

18. märts 1883
 2. märts 1883

veel kord tagasi. Art. VIII näeb ette, et summi-
hindade puhul mõlemad pooled omanud
kõige soodsama tingimise, mis samasel
juhtumisel antakse mõnel kaubandale
riigile või selle kodanikuks.

Art. X näeb ette võimaluse, et iga üks
kontrahentidest võib teatava liigi kaupade
monopoliseerida. Samas juhtumisel on iga
kontrahendi õigus saada monopoliseerida
pool juures kõiki neid õigusi, mis antakse
mõne teise enamsoodustatud riigi kodanikuks.

Jäelligi näeme siin kaubalepingutes
üldiselt tunnetud tingimisteta enamsoodustus-
normi nii VIII kui X artikels. Lepingut põhje-
likumalt silmitsedes puutub siin ja
mõnes punktis enamsoodustus-printsiipi,
mis üldiselt 1^{ses} art. juba mainitud, eri-
artiklites uuesti korratakse, kuigi see uuesti-
korratud enamsoodustus klausel mõnede
täendavate juurde ei lisa. Nii võime nimetada
näit. art. art. III, VIII ja X. igaruguse ootamata
suletuse ärarolimisena üldiselt lubatud
enamsoodustus-printsiipi kohta ühe kontra-
hendi poolt, on pooled tavaliselt prodanud
üksikutele juhtumistel veel kord seda rõhutada.

81

Artikkel XV sisaldab endas reeglid konsulite määramise suhtes.

„Mõlemad lepinguosalsed annavad vastastiku õiguse konsulite ametisse määrata, nendes seadumates ja kaupluskohtades, kus see mõnele kolmandale riigile lubatud. Ühe lepinguosalse konsulitele peavad teise lepinguosalse maa-alal need samad õigused, hõlmustused ja erioigused, mis ühe kolmanda riigi konsulitele praegu maksivad ehk edaspidi maksma panna. Kuid need erioigused, hõlmustused ja õigused ei või ühe lepinguosalse konsulitel suuremas allas, kui teise lepinguosalse konsulitel esimese maa-alal.“

Terenteeritud artikkel, mis Sagedasti kaubalepingites puudub ja erikonsulaar lepingusse on aretatud (merelähti ja Leiduga) sisaldab endas püüatus enamsoodustus-normi. Seal on öeldud „..... Kuid see hõlmustus j. n. o. ei või ühe lepinguosalse konsulitel suurem olla, kui teise lepinguosalse konsulitel. Sellest järeldub, et teistel, näit. ainult siis loomes konsuli ameti suhtes enamsoodustus-õigus on kui meie konsulaar seadus väljamaa konsulitele viisama avaras ehk hül

laraldasemad õigused annab, kui Soome on andnud enamsaadustlikus vaherokkas alwa kolmanda riigile. Wastasel korral on meil õigus pretentseerida nende õiguste peale, mida meie seadus nägema konsultati kohta ette näeb, mitte aga nende õiguste peale mida soome annab mõnele kolmandale riigile enamsaadustus- printsiibi alusel. Kõik enamsaadustus- klauseli sisaldavad artiklid on puudutamist leidnud ja talousniiud meil läpurs tähele panna art. XIII mis resematsroone sisaldab õiguste ja saadustuste suhtes millede kohta käesolew kaubaleping kohustusi ega õigustusi ei loo.

Artikli tekst on järgmine: „Käesolewa lepingu määrused ei õigusta osamõtmist nendest soorastustest ja õigustest:

- a) mis antud ehk edaspidi antakse piirväärsitele riikidele kohaliku läbikäimise hõlbustamiseks viieteistkümnne kolomeetri maavaba ulatuses;
- b) mis kumbki lepingu osaltest annab praegu ehk edaspidi enesega tallühendus ehk mõnes muus liidus alwale riigile ehk maa-alale.”

Eesti-Prantsuse kaubaleping.

Sim kartusele tulur kaubaleping sõlmiti
7 jaanuaril 1922 a. Pariisis ja ratifitseeriti Riigi-
kogu poolt mär 29 juunil. Samal aastal.
Eesti-Prantsuse kaubalepingu esimesesse
järjekorda nihkumine, ette mimes kauba-
lepingutest lähemalt naaber-riikidega,
maha arvates Soome, on seletatav vast
rohkem praht-politilise kui kaubandus-
politilise konjunktuuriga, kui niivõrdada
mõnis. Sellega seletatav ka vastutulekus
Eesti poolt tollitariifide suhtes ekstralintset
vastutulekut terve kontrahendi poolt
saamutamata. Ekslik oleks aga eraldada
väliskaubandust ja seda lahkus analüüsida
ja arvustada üldisest välispoliit. kaet.
Ulle võime rikkagi ainult nihest niidest
välispoliit. kaet kui temmusest kõnelda,
kuhu hulka kuulub ka kaubanduspoliit. ka
ja sellest sedukohast nägamimes teatarale
välispoliit. seel konjunktuurile kõrge
otstarbekohasemalt suhturav & kombinatsioon.

leida. Lepingu sissejuhatus loob oltada, et selle sõnimisel ei ole ~~pretend~~eritud kaubanduslike vahetorra alaliseks äramääramise peale, vaid sellis on äeldud, et „kuuward seda praegused alud hoimaldama“. Tõrsek tuleb ju kõige pealt sõlmas joidada, kas tollitarifi alan- dus on ainult abstraktse tähendusega või on sel kaubamaketuse juures täiesti tegelise- cluline tähtsus, s. o. talb armesse võtta misleisti kaubamaketusobjektide suhtes tariifihõlmastuse tähts. Kaatame nüüd misseguine seruvalt on selles lepingus võetud enamvõadustus- printsiibi suhtes. Esimese vastuse selle peale annab merle lepingu 1^{ne} artikkel, kust loeme:

„Loodus- ja tööstusvõadused algupäraseid ehk päritolusid Prantsusmaalt asu- ja temale alluvatest maadest lastakse Bestosse kõige alama tolliga, mis besti lubal ehk võims lubalõu- rgale terele riigile, asjus, mis puutub korrdesse maksudesse, sisseveo- tollidesse kui ka loamaksudesse, kaefitsentrdesse ja kõrgendustesse, mille objektors need maksud võikordella.“

85

See artikkel, nagu näeme, lubab Prantsuse
kaupadele bestis absoluutse enam-
soodustus-õiguse, samasugust
õigust bestile vastu-andmata. Siin
on enamsoodustus-normiga tegemist,
mis läinud aastajaja teisel poolel
orgehanna etetuli; seda ei tule aga mingi
tingimisel võrrelda normidega, mida
kirame paljudes traktaates, mis solmi-
tus Türginaa ja Lääne-Euroopa riiki-
de vahel XIX a.s. esimesel poolel!

Samuti Briti-Jaapani K. lepingu I art.
1854 a. ehk järe P. Am. Ühisriigi kaubalep.
Hiinaga 1903 a. Kõik need ülmal
nimetatud lepingud annavad ühepoole
õiguse enamsoodustus-printsiibi alusel just
kaubanduslike personali, konsuli
kompetentsi ja laevanduse alal, silmas
pidades seda enlist ühiskondelist korda
ja seda reguleerivat normistikku, mis
oli alulselts täitsa erinev taliaegse Hiinli-

1) 1843 a. Portugaaliaga, 1861 ja 1862 a. Prantsusmaaga
Suur-Britiga, Rootsi-Norraaga, Jaaniga, Venemaaga j. n. e.

86

seeritud rahvaeste õiguse süsteemidest. Talli-
tarüid ei olnud siis oluline moment
selles, et enamsaadustus-printsiipi ainult
ühepoolselt lepingutesse võrdi üles võtta.
Besti-Prantse kaubalepingu vastupidi
kindlustab kõrgudes nendes punktides,
mis ülemal mainitud lepingutes enam-
soodustuse ühepoolsuse tingitud; enamsaadus-
tus-õiguse vastastikususe alusel, ainult
tallitarüidide suhtes on see ühepoolselt
ette nähtud ja kaotatakse seda vastastikususe
peendumist keeld teha erisõtkuleppe näol
tariifide suhtes.

1st artikli teisest lõhest loeme edasi:

... Misama käivad erandina ilalnimetatud
korra alla, misugune ei oleks nende päritolu
ja algupärasuse, teatud tõduained ehk muretagused
tarbeained, mis nagu ka tubakas, millele järe
Prantsemamaa omal eriturgus on loonis ja
mis on üles loetud selle lepingu juure loatud
nimetamisega A, tingimusega, et nad Bestisse
sisse viitakse Prantse ehk Besti kaubanduse
poole, mis asuvad Prantse maal ja sisse
kõnetud Prantse kaubandusregistris.

Artikli teine lõige annab ka teatavat kaupa

dele, mis Prantsuse algupära ei ole enamsoo-
dustus-õiguse bests, selle loatingimusega, kui
need kaubad bestsse võssetakse besti mäi
Prantsuse kaubamajade poolt, mis Prantsuse-
maal asuvad.

Siin on mes absoluutne enamsoodustus-
vorm, mis sisaldab kaks püramis-momenti
ajakilid kaupade nimestik; ainult seal
tähendatud kaubad kuuluvad enamsoodu-
sus-objektiks, b/ tingimine kaubamajade
natsionaliteedi suhtes. 2nd artikkel ei käista-
otekohe enamsoodustus- küsimust on aga
esimese artikliga sissuluses rihendus ja
iseendast õige huvitav; ta sisaldab
enotas „enamsoodustuse enamsoodustusest“;
kui seda Maximskyga nõuda äelda võiks.
Murdugi on merd sellis aga tegemist erolise
protsentuaalse üldise-tarifi alandamisega,
mis mitte üksi Prantsusmaa, wärd ka besti,
tollitariifide suhtes bestiga enamsoodustus-
vahetorras olevate riikide kohta maksus
on, seega siis mitte esirgustus ainult
Prantsusmaale.

Artikkel is käib järgmiselt: „Ilma, et artikkel esimese
määrused selle läbi kammataks, antaks Prantsus-

maalt, tema asumaadest, timale alluvatest
 maadest ja protectoraatidest pärsalavatele, süa
 juure loatuid nimekirjas, "Kõikleslaetud loodus-
 ehk loostussaadustek nende sissetoomisel
 kestesse üldsest tariifist protentuaalne alandus,
 nagu see mainitud nimekirjas ära tähendatud.
 Need protentuaalsed alandused jäävad muutmata,
 määrgused ka ei oleks tariifi kõrgendused ehk
 alandused, ja käivad viisama sissetulekude kui
 ka toendusmaksude ehk kaalprotsentide kohta,
 mis tulemusel best: nendisamaol seadusti suhtes
 võims määrata."

Artikli alguses, nagu nägime, oli kahe äeldud,
 et "Ilma et art esimese määrused selle all
 kannatakse"..... j.n.e. Sellest võime järeldada,
 et art. 2 närdatud protentuaalne üldis tariifi
 alandus niikaua jäus on, kui mõnele
 tersele riigile samadotelli objektide suhtes
 suuremard tariifi alandusi ei ole tehtud;
 vastasel korral aga lähemad need soodus-
 tused artikkel esimese põhjal ka Prantsusemaa
 kohta maksma. Pealiskaudselt esimest
 ja teist artiklit lugedes võib esialgu maegi
 saada, et esimene kõneleb ainult üld-
 distest tariifist ja teine ainult kompensiooni-

best tariifist, kuid nagu nägime
 ei tule need artriibsi mitte nõnda mõista:
 Et täielikku polli saada meie ja Prantsusmaa
 vahel maksvast tollitariifide vahetusest
 ja nendest kätkestustest, mis meie konkreetset
 merle vastu on annud art. 1 ja 2 närdatus
 meie poolt antud soodustustele, taame siin
 kohal lepingu 3 artikli.

Art. 3. „Siia juure loatud nimekirjas B üleslaetud
 bestimaalt pärit olevad ehk algupäraseid loodus-
 ehk tööstussaadused lastakse sisse
 Prantsusmaal kui ka Prantsuse asu- ja
 temale allumatasse maadesse minimaal
 tariifiga nii palju, kui see puettub praegu
 maksimatesse sisseveo tallerdisse ja nendesse,
 mis Prantsusmaa võiks eventuaalselt
 määrata, samuti ka täiendusmaksadesse,
 kaalitsendadesse ehk lüpsesse ajutisesse
 kõrgendusesse, mis Prantsusmaa on maksima
 pannud ehk võiks maksima panna. Siia
 juure loatud nimekirjas C üleslaetud bestot
 pärit olevad ehk algupäraseid loodus- ehk
 tööstussaadused saavad nende sissetoomisel
 Prantsusmaal, Prantsuse asumaadesse ja
 temale allumatasse maadesse protsentuaalselt

tollialanduse, mis mainitud nimekirjas ära
 tähendatud ja mis käivad üldise ja
 minimaal tariifide tollimäärade vahel.
 Protsentuaalne alandus jääb muutmata,
 misugused ka ei oleks tariifide täiendus-
 määsude ja koefitsientide kõrgendusest ehk
 alandusest, mis Prantsusmaa tulorüksus võib
 maksma panna.

Siit näeme, et üksosa meie kaupu nimelt
 need mis ühes loetud loas B, amavad
 Prantsusmaal kõrge soodsama tingimise
 tolli tariifide suhtes, nimelt nende minimaal-
 tariifi (nagu teada on Prantsusmaal
 differentiaal süsteem - minimaal ja
 maksimaal tariifid; esimesed on kõrge
 madalamad, mida Prantsusmaa praegu
 maks~~ta~~ korra järel anda võib. (Nüüdgi,
 kui meil teada kasutada ainult lit-
 lased, üldiselt Prantsuse minimaal tariifi).
 Loas „B“ närdatud nimestiku järgedes
 näeme, et seal suuremalt osalt käim-
 need saadused esald~~uvad~~, mida meil
 väljane objektidena produtsentakse.
 Sama artikli loas „C“ on närdatud kauba,
 mis juba ainult kindla protsentuaalse määri-

91

maal tariifi alanduse saamas. Kõrge
meie kaubavahetus objektide kohta,
mis ei ole üles loetud loades "B" ja "C", on
Prantsusmaal maksimaal tollitariifid maksimaal-
elluridugi, alvks meie sissukohalt wälja
minnes karutrukum alvks, kei meie kaupa-
dele, nagu: sement, linane ja wõllane
uie, mida meie wabrikud produtseerivad,
samuti wineertööstus produktid minimaal-
tariifi osaltseks alvks arvatud, niieid krame
nendaga nimekirjas "C". Kui aga wineeri-
tööstust maha arvata, siis wäime
tersti siin nimetatud objektide kohta
ütelda, et need üldse wähe Prantsuse Kauba-
turgu on karutanud juba selle lohtsa
tõsiasja tõttu, et lozemaal turgusid
leida wõrdi: Wineertööstuse produktidel
on aga õige tuntaw protentsuaalne
tariifialandus (60% - 80%).

Artikkel 4^s asetab sissewõetud elu tingimisteta
enamsoodustuse alusele. Samase enamsoodus-
tus-wõrmi krame artikkel 7^{ast} wabalt
poolt kontroleeritud hindade kohta.
Olgu siin kohal tähendatud, et artikkel
7 sõnasõnast samaneb Eesti-soome

kaubalingu VIII^{da} artiklile enamamaa ja
Art. 8 regulere raudte- ja teise mototriife
tingimisteta enamsaadustus-printsipi
alusel (aux produits nationaux et aux produits
de la Nation la plus favorisee).

10^{es} art. sisaldab samuti nagu artiklid
4, 7 ja 8 tingimisteta enamsaadustus-
vastastikususe alusel. Selles garanteeritakse
vastastikku enamsaadustus-õigus kõigide
hõlbustuste ja alanduste peale, mis tehakse
"kogukonnamaksude, aktsiisimaksude
ja kõigi teiste lisa-ehk kohalste maksude
suhtes, mis puutuvad käesolevas lepingus
nimetatud ja nimetatamata kaupade sisse-
välja-veosse, jälleväljaveosse, läbi veosse
ehk laduhoorusse." Sama artikli teises
lõikes kindlustatakse vastastikku enam-
saadustus-õigus ümberaadimise ja tallivormi-
nõueti täitmise suhtes. Ühine ma kordade
kodanõkude vastastikused õigused regu-
leerib 17^{es} artikkel.

"Ühine kõrge lepinguosalise kodanõkud
saavad teise maa-alal sama ümbruskäimise
osaluse, nagu mõne teise enamsaadustatud
riigil. Nad ei näi teistsuguste ehk kõrgeimate

93
mõnude, tõrjude, kuormatuste, üreskärin mis-
suguse nimetuse all see oluks, keis ainult nende
alla, mis praegu ehk tulevikus muutakse
enamsaadustatus üigxadannuudelt."

Meie eirteerinud seda artiklit, kui mingisugust
erakorralist tsaldamat, sest samane artikkel loob
praeguse kaubalepingu, maha armatud kaubalepingus
mis määratud lmk 39. Tsiteeritud on see selle
tõrjaja allakriiputamiseks, et Eesti-Prantsuse
kaubaleping tsaldab ühepoolse enamsaadustuse
ainult tollitariffide suhtes, kuna kõik teised
üldised tingimused, mis enamsaadustuse printsiipi
tsaldavad ja ainult enam-vähem ühemääranisel
toimelise tasuni astmel seewate lepingu poolte
vahel teostatavad on Eesti-Prantsuse kauba-
lepingus täiel määral vastastikususe
tingimisteta enamsaadustuse õiguse peale
rajatud. Artikkel 20 tsaldab vastastikusel
õigused laemasõidu suhtes asetades mõlemal
pooli kodumaalastega üheõigusluse alusele.
Sellest reeglist on teatud neljas punktis nägi-
nõitud omariigi laemasõidu kasuks. Artikli
tekst määrab aga siin juures et, kõik
eesõigustused ja hõlbustused mis see
suhtes ühelt lepinguosaliselt Poolelt

mõneli kolmandal viigile on antud, ²⁾ peavad ka tervelt lepinguosalise pooli osaks saama. Hõrdakse ehk küsida, et kas Soomel on õigus pretendeeruda art. 20 närdatud enamsoodustus-õiguse peale, sest nagu teame ei sisalda Eesti-Soome kaubalepingu art. XV, mis seelama küsimust puudutab kui viimaks tsiteeritud artikkelgi, mingit enamsoodustus-nõmmi. Selle peale võime kindelt jaatavalt vastata seda õigustat merle juba Eesti-Soome kaubalepingus lähirüüdu üldine enamsoodustusprintsiip. Lõpüks ei saa puudutavate jätta Eesti-Prantsuse kaubalepingu 12^{at} artikli, mis mõlemate kontrahentidele jättab reservatsioonid kõrge lähemate kaubanduslike vaherõrdade loomiseks, püüdes seega enamsoodustus-õiguse ulatust. Soome siin kohal jälle artikli tenne:

„Belmste artikli määrused, mis palju kui nõmad sisaldas enamsoodustust, nimelt maksude ja taksude, tolli ehk transpordi hõlbustuste kohta, jätavad rahaks eesõigustatud korra, mis igains kõrgetest lepinguosalistest lubada võõks püüvääle

²⁾ Õigom alens redaktõron on antud asemeli antane.

kaukitemisele, maavahel, mis mõlgi juktumisel ei
 veii ulatada 15 kilomeetrist siigaramale naa sisse.
 Prantsusmaa nõustab emast mitte näuda tolli
 esõigusi ehk kõlbustusi, inseevõie mseeqused naa oma
 riigis poolst ka ei oleks, mis best. väiks lubada
 kõlale kui ka laomale.

Tõiselt poolt loobub best. nende soodust ja
 kõlbustuste näudmised, mis Prantsusmaa majau-
 dusliste unoonõide põhjal võiks eventuaalselt
 anda piiräärsetele maadele, samuti ka spetsiaal-
 tariifi korvast, mis Prantsusmaa võies lubada
 ajutiselt teatavate saaduste kohta, mille sisse-
 vedu on määratud ühe ja teise Valitsuse vaheliste
 vaheliste ameti lahendamise kergenduseks."

Artikli esimine lörge lubab vastastrikuise õiguse
 evõisi kõlbustusi lusa kaukitemises 15 kilom.
 piiräärses maavahel. Kõrvalt on siinkohal
^{viisrelda}
~~õrda~~ best. Laome kaubalepingu XVIII art.
 p. 9 (lk. 74.) seal kõneldakse soodustustest
 ja õigustest, mis antud ehk antakse lähikaimse
kõlbustamiseks; neiid võies küsimus tekkuda,
 kas nende lähikaimste all ka kaukitemist ja
 selle esõigustusi on armatud, muu sias ka tolli-
 tariifi alandusi. Armesse väetis sama artikli p. 6.
 tulib mis armatel selle puul jaatavalt vastata.

-96-

2 art. teine lorge reserveerib Eesti riigi käes
soodustuste sahtes kaubandusliste rahenordade
loomises Soomega ja Lätiga.

Aitoli kalmas lorge annab teatavad
reserveerimise õigused Prantsusmaale. Kui
palju meenud reserveerimise realiseerida
saame, oleneb tulevastest Eesti - Prantsuskaubalepi-
musest.

Eesti-Ungari Kaubaleping.¹⁾

See leping sõlmiti Tallinnas 1900t. 1922. ja iati-
fikseeriti Riigikogu poolt 7. märtsil järgmisel
aastal, mis päevast see ka jõusse läks. Nõrk
nagu oleks see leping tehniliselt paremini
süsteemaliseeritud kui varem sõlmitud lepingud.
Meie kaubalepingute tehnilise struktuuri juuri
tulene veel tagasi, kui kõik lepingud võrku
läbi vaadeldud, niiid aga peatame nende
artiklite juures, mis enamisaudustus-punkti
endas sisaldavad.

Art. 1. Ülema lepinguosalise kodanused,
kes teie lepinguosalise territooriumil alalised
asuvad või ajutiselt viibivad, saavad kõigis
suhtes, eriti aga kaubanduse ja tööstuse korjita-
misesse puutudes, niisuguse ümburkaimse osaluses,
missugune on antud enamsoodustatud rahvuse
kodanusele: need ei panna mitte meelde või
kõrgemate kohustuste ja maksude alla, missuguste
nimetuste all need ka alaksid, kui ainult nende,

1) P. T. #48/49. 1923 a. Sead. #69.

98

moda praegu või tulevikus võetakse enam-
soodustatud rahvuse kaubanduselt, erandades
juhtumised, millele kohta käesolev leping selgel
kujul tehti määrad.

Siin on meil nagu Eesti-Sooome kaubalepinguski
mõlema kontrahendi kaubanduse õigused
vastastikku enamsoodustus-printsipi alusel
raajatud. Seda sama deklareerib 2nd art.
mitmesuguse varanduse omandamise, omanike,
üürimise, rentimise pärimise ja pärandamise
kohta. Selle enamsoodustus-normi määramine
ei tekita raskusi see on juba närdatud Eesti-
Sooome kaubalepingu esimese artikli käsitamisel.
Kuni tänan on mõrrelola artikkel 4. mis käestab
juriidilise riigi õiguse kontrahentide terri-
tooriumid. Eesti-Sooome art III ja Eesti-Prantse
kaubalepingu art 18. Sellest artiklist heme
muuseas:

... Nimetatud Arget-lepinguosaliste anonümseid ühinguid,
seltsid ja ühused võivad, kui tere riigi seadused ja
korraldused selle vastu ei käi, ja tingimisel,
et kõik nende seaduste ja korralduste paast
ettenähtud normi näuded tärdetaks, oma
tegevust selle nimase maavalal araldada ja
hõlbneid seal asutada; asutamise eaktes saavad

nerte samad õigused osaks, mis on antud mõne
 kolmanda onamsaadustatud riigi seltsile
 ja inimestele. Sellega määrus ei mõju mingil
 viisil küsimusele kas säärasele ühingul,
 seltsil või inimesel, mis asutatud nendes
 maadest, on või pole õigust kaubandust või
 tööstust harjutada, või teisel maal tegutseda;
 misugune õigus allub alati vastava maa
 maksimatele seadustele ja korraldustele.
 Mõlma maa anonümsed ühingu, seltsid
 ja inimesed ei käi mingil juhtumisel teise maa alal
 teistsuguste või kõrgemate maksude, takside,
 koormatuste alla, eeldas neid ka ei nimetatata,
 kui nende, mis määratakse ehk määratakse mõtta
 selle viimase maa seltsile ja inimestele;
 selle juures võib need maksused, taksid
 ja koormatusi ainult selle seltsi kapitali
 osa puult mõtta, mis tegelikult maksuvälja
 maal asub ja ainult seal tehtud operatsioonide
 eest."

Kõrges kolmes lepingus antakse lepingu
 poolte jurisdiktsiooni riikide tingimata
 onamsaadustuse alusel õigus tegutseda
 kontrahendi territooriumil nagu seda
 kohalike seadused lubavad. Siin täpsustatud

- 100 -

piiramist nagu, näit. Eesti-Laome k. lep.
1st artiklis, kus kodanikkude õiguste
kohta on äeldud, et, sel määral, kui need
õigused j. n. e. Selle artikli järel väivad üle
kontrahendi juriidilisel tõkutel ka vähemad
õigused olla, kui tavaliselt, need õigused ei
ole olemas teatud vastastikususe ekwi-
valentsusest, vaid rahalikest suadustest.
(Olgu siin kohal tähendatud, et sarnane
enamsoodustus-õiguse piiramine puudub ka
käesoleva lepingu 1st art., selles siis erinevus
Eesti-Laome k. lep. 1st artiklist.) Terviti on
enamsoodustus-õiguse aga 7st artiklis, kus
konsulite määramine ja tegemiseõigused üld kokku-
lepitakse.

Art. 7. erandades need kohad, kus mõnesuguse
sord raskesti leduks sarnasid konsulaar-
ametnike vastu võtta. Seda erandit ei tehta
siiski mitte tervete lepinguosaliste, ilma, et see
ka tervete riikide kohta mõnes ma paljus
põhitud. Siin on meil tingimisteta
enamsoodustus-õiguse n. n., negatiivse iseloomuga
nagu Glier sarnast vormi nimetatud. Sama
artikli teisest lõhest laome edasi:

„Nimetatud peakonsulid, konsulid ja konsuleeragendid,

- 101 -

peale eequatori või teistest igaste tammlokkude
autorisatsioonide saamist selle maa valitsus-
poolt, kuhu need nimetatakse, on nad vastastikusel
tingimisel õiguse kätte ametlikult tasta ja
eesõigusi, maksu hõlbustusi ja puuetumatusi
mis praegu maksavad enamvõrdstatud rahvuse
sama-astmelise konsulaar ametnike kohta,
hõlmasid neid tulevikus võidame anda."
Selle uudekõnne järel sisaldas 7 art. line
lõige harilikku tingimisteta enamsoodustus-
õigusi; kuid sama artikli lõpp sees nles
vastastikusel ekvivalentsuse tingimise suga
enamsoodustus - õigust piirates samuti
kui juba näidatud Eesti - Soome kaubalepingu
XV art. käsitades. Artikkel 8 kohta, mis sisaldas
kokkuleppe kaubalaenu õiguste kohta riiklikontrolli
territoriaalsetes ja sadamates, on näinud see
maksed mis espool juba loodud Eesti -
Prantsuse k. lep. art. 20da kohta ja mida
sinn üleavane aliks korrata (n. lhn. 95)
Siin on loodud artiklid puudutavad rahvuse
üldise seloonuga rahvusvahelise kaubalepingu
juure ette tulevad õigusi ja aliks vast õigusi,
kui juba sinn käsitatutele järgneva laseis
katered lepingus sisaldavad ja üldise 171 -

103

tariffide suhtes meie territooriumile näidatakse
lepingu järgmises s. o. 10 artikles.

loodus- ja tööstuskaadred, millele Ungari algupäraga või
päritolu, lastakse nende sissetoomisel Eesti se üldise
viimasele maal maksma tariifi tollidega, ilma, et
see juures enamsoodustuse tingimist taimitataks.

Kui saavad Ungari algupäraga või päritoluga
loodus- ja tööstuskaadred, mis ülesloetud siia
juurde loetud nimekirjas A nende sissetoomisel
Eesti se üldisest tariifist protentaalse alanduse,
nagu see mainitud nimekirjas ara tähendatud.

Need protentaalsed alandused, jäävad
määramata, misugused ka ei oleks tariifi
kõrgendused ehk alandused, ja käivad niisama
sissetoomistele kui ka täiendusmanude ehk
kaalfraktsioonide kohta, mis tulnikus Eesti
nendesama se kaaduste suhtes väärata
üllingil jhtumisel, peab selle, mis ette nähtud
artikkel 22, ei lange nimekirjas ülesloetud
kaubad differentiaal-ümbrikäimise alla.

See artikkel ei luba Ungari kaupadele Eesti
absoluutsel enamsoodustus-õigust tollitariifide
suhtes nagu seda oleme näinud kõikes
varem sõlmutud kaubalepingutes, varamas
ainult õiguse üldsetariifi peale. Kokkuleppe

114
alusel saavad määratletuna protsentuaalse
üldtariifi alanduse osaks lepingu lisa
„A^{5r}“ ülesloetud kaubad. Euroopa tuleb mõista
art. 10 lõpulauset „Uingri jahtumisel, peale
selle, mis ettenähtud artiklil 22, ei lange
nimetatud ülesloetud kaubad diferentsiaal
ümbruskäimise alla.“ Et lisa „A“ kaupade
nimetamine sisaldab mnda Ungari alalise
protsentuaalse tollitariifi alandamisega bestse-
tuua mõte, siis tuleb oletada, et Ungari selle
artikli viimase lausega on tahtnud tagetst
saavutatada, et mõni rahmas riik nende kaupade
pealt mis lisa „A“ närdatud veel suurema
tariifi alandusi ei saaks ja seega need
Ungari kaubad meil tuleb ebasoodsamasse
asendi ei satuks, kui mõne võistleja riigi omad.
Nagu näeme on Ungari vähemalt nende kaupade
pealt, mis lisa „A“ ettenäeb tegelikult
vähemalt niisama soodsa asendi omanud
kui rga kolmas riik omada võib olma, et
nende kaupade kohta hormoliselt enam-
soodustus - klauseli oleks tarvistatud.
Alokkurittes kaht viimast artiklit saame
siis järgmise peedi: Bestel on absoluutne
enamsoodustus-õigus tollitariifi suhtes

/ Ungari territooriumil kõikide
kaupade peale; kaupade arv
ja kvantuum on aga esialgu
piiratud. Ungari saab Eesti
hallitajate suhtes

105
origuse kasutava üldised tariifid nende kaupade juures mis ei ole loosa „A“ närdatus ja mille sissevedu keelatud ei ole. Sellele saab Ungari merelaatse protentuaalse tariifi alanduse teatavate kaupade kohta, tagatusega, et üheski kolmas riik nende kaupade pealt suuremat tollitariifi alandust ei või saada. Ungarist merle sisseviitavate kaupade arv ja kvantum on samuti piiratud (art. 11). Järgmine artikkel, mis enamsoodustus-klauseli endas sisaldab on 14^{es}. See artikkel käib mitmesuguste maksude ja koormatuste kohta, mis võiksid lasuda mõne tootmisviisi tööstuse või kaubanduse peal. Need ei tahi mingil ettekäändel teise lepinguosalise tootmis- või kaubandus-^{raskemalt} tegevusega võrreldes teise maa saamatuses tootmis- või kaubandus- (W. Eesti - R. kaubal. art. 17.) Artikkel 15^{es} käib sisse-ehk väljaveo keelukohta ja sisaldab endas samuti tingimisteta enamsoodustus-õigusi (negatiivse re- loonuga). Selle artikli tekstist loobest loeme: „Lepinguosalised ei pane maksimaalset peajäms ühtegi sisse- või väljaveo-keeldu või kehtendust nende mõlema maa vahel, mis

106

samal ajal ning küsil mõne teise, samavõrgetes tingimustes oleva maa samalaadist kaupade peale ei laine." Kuid edasi näeme sama artikli järgmisest lõikest, et see enamsaadustus-klausel koatingimusega piiratud on. Nõtkavasti erakorralise aegu ja poolte majanduslist konjunktseuri silmas pidades on pooled endale selles suhtes, teataval määral, vabad käed jätta tekitud ja deklaratsioonid, et "siiski on kokku lepitud, et need määrused mitte ei käi nende võtsti sisse-või väljaveo käänduste või keeldude kohta, mis praegu jäus, misamuti ka mitte nende kokkulepete kohta, millede kaudu ühes lepingu-osaline kompensatsioonil alusel mõnele kolmandale riigile teatavalt kaupade osto-või müügi kontingentse lubab." Ei ole kahtlust, et see artikkel kõige enamsaadustus-printsiipi ulatust sisse- ja väljaveo keeldude suhtes väga oluliselt piirab. Samast piiramist ei leia meie Eesti-Prantsuse K. lep. 4 artiklist. Artikkel 16 on Eesti-Suome K. lep. art. VIII ja Eesti-Prantsuse K. lep. art. 7 sõnasõnaline väljendamine ja märkab siis selles sisaldava enamsaadustus-nõmme kohta käne se, mida kuulsiine mõlemas espool

187.
käsitatud lepingus sisaldava martawa
artikli juures puududes. Artikkel 18, mis
puudutab aktsiisi ja tseki kohalike maksu-
end sisaldab täpselt samas sõnastuses
Betti-Prantsuse kaubalepingus (art. 10)
Nagu seal kohal juba juhus oli konstateerida,
sisaldab kõneall olev artikkel vastastikuse
tingimisteta enamsoodustus - vormi.

Kaupade kohta, mis ladustatud transiidi
olukorral, on kokku lepitud, et need mingi-
suguse tollimaksu alla ei käi. Ladustamise
korralduse juures on maksmapaandud
enamsoodustus - printsiip. Art. 19, kus seda
küsimumst käsitatavale deklareerib: „.....kõiges,
mis puutub ladustamise korraldusse, ei
saa tsele lepinguosalise kodanikke
(ühikused, ühingud ja seltsid) ning nende
esitajad, misaruti ka nende kaubad
mõtte halvema ümberkäimise osalises kui
enamsoodustatud rahvuse kodanikke.“
Alalise tähtsusega enamsoodustus - printsiibi
teostamisel käesoleva lepingu alusel on
artikkel 22. See annab pooltele õiguse
teatavatele viirudele soodsamad tingimisi
reserveerida kui seda käesolev leping kontra-

108-
hentrodele annab, ilma, et enamsaadustus-
õigus need hõlbustusi rpsv-jure teise kontra-
hendi kohta maksma paneks.

Artikkel 11 on järgmine: „Enamsaadustus-
põhimõttel lubatud ümberkäimise hulka,
mis käes oleva lepingu alusel, ei käineed
wabastused, puutumatused ja eesõigused, mis
allpool nimetatud:

a) eesõigused, mis on antud või morda tulevikus
wõrdakse anda püürriikidele;

b) eesõigused, mis on lubatud või morda
tulevikus wõrdakse lubada ühelepingu
osalise poolt mõnele kolmandale riigile
telliunrooni põhjal, mis juba olemas või
morda tulevikus wõrdakse sõlmuda;

c) wabastused, puutumatused ja eesõigused,
mis besti annab või tulevikus wõrdakse anda
Leedulile ehk Soomele. Wõrreldes käesolewat
artikli besti-Prontuse kaubal. 12 artikliga
näeme, et siin on meile reservatsioon
antud peale nende, mis seal sisalduvad,
1) kõrrede telliunroonide suhtes; 2) leiam
reserveeritud riikide hulgas meil Leedu ja
Wenemaa (wiiunase katta punkt a). Sellest
peab oletama, et meil eriselt lähedat

kaubandusest rahkonda lähemate naabritega
luua kaubatoone. Kas meil kõneal oleks
lepingus endale hordud reservatsioon
võimalik täies ulatuses realiseerida, auwaga
küsitaw. Tägasi raadates enamsaadustis-
printsübi puole siin loodud meil kaubalepini-
gute artiklites ja nende käsitamisel avaldatud
teekspõrnamise kokkuvõttes võime ütelda, et
kaubandusele lähikäimise juures üksteise mis-
suguse meil lepingu osaltsega, nii palju
kui selle juures puudutatakse ei saa talli-
tariife ja eriti selle teenistuses olevate kiisimusi,
vastastikune tingimisteta enamsaadustus-võim
läbi on viidud. On ühed kui teised piiramised
aset leitud, kuid need muudavad ainult
enamsaadustus-õiguse ulatust, ei muuda aga
selle õigusest ilmet, nagu juba warim
alme mõtneid). Teiselt ei mõrgi see alla,
est vastasel korral eitakse seda
üldist alust, mille puul ja millest väljamisnes
rahwasvaheline õigus mäeldam¹. See põhimõte

1) W. „jus commercium“ mõisti rahwasvahelises õiguses, j selle
õigusline alus. Samuti „laltst ust õiguse“
(kyabo onixp. ghepny) mõist.

110
on üldiselt tunnustatud ja vastu ei võetud regi-
neid, kes tariifide küsimusega seotuna
enamsoodustus-printsiipi absoluutselt eitavad.
Sellest väljast meie kaubalepingutes sisalduvat
enamsoodustus-klauseli harutada oleks siis
ülearune. Tehniliselt oleks vast sobivam,
kui üldisi küsimusi, mida enamsoodustus-
printsiipi alusele tahetakse asendada, rohkem
süsteemata seerituna ja eraldi tollitariifidest
käsitatavaks. Meile näib, et leping selle
lähi määrdaks selguse ja väitse vormi paalst.
Kui aga nüüd peaks tagasi lerdome meie
tollitariifi süsteemi ärgemini süsteemide peale,
seotult nii või teisiti enamsoodustus-printsiipiga,
siis peame tunnistama, et siin nihklus
puudub. Mõtle üli aga õige palju diplo-
maatlike harutusi ja äiendusi kaubalepingute
täitmisel tekkinud, mõned regi teravaks
täliküsimuseks kujunenud, need on just
tollitariifi süsteemid. Meiegi ei saa käesoleva
ülesande käsitamisel seda külge puudatavate
jätta. Harilikult võetakse just üks või teine
tollitariifi süsteem aluses kaubalepingute
peleonnustamiseks ja liigitamiseks. Samal
alusel määratakse harilikult, kas üks kauba-

11
leping, taotleb üht või teist kaubandus-ja-
lühendust tendentsi. Selle liigitab käim kauba-
lepingud, tollisüsteemi aluses võttes, kolme
liiki: a) samased lepingud, mis sisaldavad
ainult eritariifide tingimisi b) samased,
mis peale eritariifi tingimisi sisaldavad
müü enamsoodustus - klauseli ja c) samased,
mis üldse ei sisalda eritariifide tingimisi,
vaid ainult enamsoodustus - klauseli.

Punkt „A“ süsteemi territoriaalses kohustat on
üks kontrahent tervelt toodete pealt mitte
kõrgemat tolli võtma, kui see eritariifiga
kokku lähtub. Sellega saab ta oma vaba-
dust, kuid ainult selle ühe kontrahendi-
mitte aegamööda kolmanda riigi suhtes.

Arusaadav, et samane süsteem
tollitariifide diferentseerimiseks täiesti
vabad käed jätab. Ükski kontrahent
ei ole kindel, et tema võistleja kolmas
riik esimese kontrahendi territooriume
iga silmapilgu palju soodsamad
tingimisi kaubitsemise suhtes ei võis omistada.

Punkt „B“ süsteemi sisaldavate kaubalepingute
järgi on pooled garanteeritud tariifi
kõrgendamise eest ja samal ajal ei tanni

112

nad selle üh kartust tunda, et mõni
võistleja saaks sama taruifid kontrahendi
territoriumol arendada võims. See
süsteem võib meil tuntavamalt mõlemad
kontrahente, jättab aga teataval määral
süski differentsierimise võimaluse kolmandate
riikide suhtes, kuigi mitte nii avara, kui
süsteem, a° Punkt, C° al märke, tud süsteem
seob küll mõlemad kontrahente vähemini
sees mõttes, et nad oma tallitaruifi tähta
võivad, kuid loob samase olukorra, et
kõikudel konkurentidel teataval terri-
tooriumol tallitaruifide suhtes võidne
asend on. Seda võime võtta ainult

nüisugusel juhtumisel, kui meil absoluutse
endamsaadustus - võimuga tegemist. Seda
süsteemi peetakse tuleks nende kolme
pea liigitusele peetakse juure lisada nimelt

mis endaga s. taludale kinnisvõim. üm. üm. s. võim. Kui meie liigimalt seda
d) samane tallitaruifi süsteemi tähele
panema, siis näeme, et ta absoluut
võimele espool toodust. Kui näst.

punkt, C° süsteem juba lepingu sõlmimise
ipso jure garanteerib taruifi võiduse
võistlejatega, siis ei tee süsteem, d° seda
mitte. Leping, mis ^{sarnast} süsteemi sisaldab ei

113
kõia seendast veel tariifi differentseerimist,
nõud annab ainult ühele kontrahendole
õiguse uue lepinguga võrdse asendi omada
ja nii ga soodustuse puhul, mis teistele
kolmandatele riikidele antakse. Sellest
näeme, et see süsteem kõige lähem
naaber on „a“ süsteemile viimasega
aga siiski seda ridentseerida ei või.
Nende pealigutuste juures võivad mõne riiguse
vähemad - suuremad kõrvakaldumised ühe
või teise loo - või lütvõtmega tulla, kuid pea
jäontes mahuvad nad siiski selle skeemi
sisse. Olgu siin kohal tähendatud, et
proteksioonistiline P. Am. ühosiirk toimtab
oma kaubalepingutes ainult viimast
tariifi süsteemi.

Briti selle vastu toimtab karolixult reka
punkt „C“ all närdatud tallisüsteemi.

Holland annab selle kohta, et maa, kes
pooldades „utopist“ vahakaubanduse

3) Hollandis on viis tallisüsteemi erivõini ette nähtud.

Tema käsitab veel siin punkt „d“ all närdatud
süsteemi ka iseseisvana.

(Vtld Elm. 103)

114
oleud on oma tariifid münimumini ~~piiratud~~
piiratud ehk suatus kaotatud, nagu
Inglismaa, võib ja väga hästi samast
tollisüsteemi taaritada, sest see läbi võib
ta ainult võita, mitte modagi aga kaotada.
Protectors on terved riigid aga, nagu P. Am.
Ühisriik ja terved, kes oma kaubanduspoliitika
üksandes näevad kõige enne oma rahvuse
huvod ja nende rahuldamiseks taaritavad
kõrgend tollitariife ei või, loomulikult,
samast süsteemi omaus võtta, Ainult
põhjalikult loobuks kaubanduspoliitika
põhimõttest. ⁴⁾ Andmata ühe või terve tolli-
süsteemi otsustamiseks aratüüpide,
kastume paralleelset jaoni tõmmata
meis kaubalepingute sisaldavate ja siin
taadud tollitariifi süsteemide vahel.
Nagu juba nimetatud, olime meie
tollisüsteemide suhtes val kahe ajajärgus.
Seda tõendavad kõik meie kaubalepingus
sisalduvad tollisüsteemid.

1) Süsteem „C“ on meil maa parandud
Pruti kaubandus- ja tööstusloade suhtes.

4) Hornbecke lhd lhn. 103 - 112.

115
2) Soome kohta on meil mõnest süsteem „b“
ja Prantsusmaa kohta sama süsteemi variant.

3) Süsteem „a“ variandi lüüme Ungarile
antud tollitariifi süsteemis, nimelt loas „A“
närdatud kaupade suhtes.

Puudub täiesti ainult süsteem „d“, mis
nagu juba kuulsime, P. Am. Ühriügis
endale ainuõiguslike asendi amandament.

Meie kohta on lepinguosaliste territooriumid
maksu järgmised tollitariifi süsteemid:
süsteem „c“ — Inglismaa ja Ungaris.
süsteem „b“ variant — Soomes. Prantsusmaal
on meie kaupade kohta aga mõnest
süsteem „a“ variant. (variandi all on
müeldud väikegi kõmalkaldumisi pea-
süsteemist, alal hordes sealjuures raski
teatava süsteemi olulisi tunnuseid).

Meie kohta maksu tollisüsteemide ot-
tarberoharuse küsimust ülistates peame
kohe selle peale vastama, et selle kohta
veel liig varajane otsust teha.

Ainukesel ajaliku vastuse selle küsimuse
peale võime leida statistilist arvud abil,
mida aga meie lihtsena riigielu praksis
veel tähtsusel määral pakkuda ei või.

Paari aasta jooksul kogutud statistilised
tabelid ei võimalda mitte veel mingi-
mugusti, vähegi täenärthkekuol tulevuste
tegemist. Seda asjaolu silmas pidades
ei ole meie võimalikkus pidades seda
küsimust oluliselt käsitlevas kirjanduses
puudutava. Kõikmata on võimalik
mõni aasta hiljem statistiliste andmete
põhjal paljugi huvitavamad meie poliitika
otstarbekohasuse kohta
täendatuna esole teema, mille sees ka
seda külge valgustada, mis puudutab
enamsoodustus - kohalt ^{Küsimust, vähemalt puht arveleiselt vaatekohalt} nägä mimmis.

Täsi küll, on ju tollisüsteemide kohta üldi-
selt autoriteetlike teooriad ühis seatud,
kuuld need on väga lahku minevad ja
põhjenevad sagedasti a prooviste,
olkaaraate peale rajatud loeksprooviste
peale; Halvalt võime neid igal konkreetsel
juhtumisel, mida loovad eripoliitilised
situaatsioonid, üksiguse eduga keei
põhjendatud võtta. Järgmises pealikes
rakume autorite asjaomaste härdete ja võimalust võõra
ajalooliste närdete abil tundma õppida
üksigust kaasmõju avaldada enamsoodustus - printsiip
kaubanduspoliitika olme kujunemisel.

IV.

Kas on enamsoodustus-printsiibol, tarotatuna kaubalepingutes, mingit mõju välis-kaubandus-politika seloomustamises üldse ja erienamsuodustus-korraldus eriti? Vastates selle küsimuse peale üldiselt olene ühtlasi vastanud küsimuse, kas enamsuodustus-klausel meie kaubalepingutes avaldab otsekohesest ehk kaudset mõju meie kaubandus-politika seloonu peale ja misles see mõju avaldub. Enne aga kui ühesseatud küsimuse peale vastust hakkame abima, ei ole übligne siin kohal märkida need erijaoni, mida väliskaubandus poliitikat seloomustamainas võetakse. Prof. Sireking näeb väliskaubandus-politikas erijuhumistel järgmisi seloomustamistavaid jaoni: a) maadrelmine kaubandus huvides, b) proteksionism c) autarkia, d) vaba-kaubandus ja e) itmamajandus!

1) С. Зубекинъ „Внѣшняя торговля и политика“ перел. Георгина
погр. ред. П. В. Струве. 1908 стр. 41-53.

Käesolevat juhtumisel võime juba a priori
 asuda sekkuda, et meie kaubandus-
 poliitikast punkt a tähendatud jooniõhka
 eitu. Kaub-poliitika, mida nimetatud
 punkt selvestustada väiks, põhjeneb eest-
 kätt füüsilise järele ja selle juures puudub
 normistiku ajal reglamenteeritav moment,
 järjestuskult on sel vähe ühust kaubalepingutega
 kui niisugustega. Punktide b ja c eraldamine
 on meie arvates käesolevat juhtumisel
 üliliigne, sest, et „proteksionism“ ja „autarkia“
 ei ole siin kaks samaastmelist mõistet, vaid
 esimene on üks esimese mõiste poolel ülesseata-
 sishetdest, sellep. võime need praegusel juhtumisel
 koostatult sõna proteksionismi all võtta
 teadama võime ütelda kahe viimase
 punkti kohta Tugan-Baranowsky
 näebki ainult kahte välist kaubandust
 selvestustavat jaont, nimelt proteksio-
 nismi ja vabakaubandust. 2) Ilma, et
 tammõigus peaksime üheskajalisemelt
 need kahte mõistet analüüsida, loome
 siin ainult need peajooned, mis ühe

2) П. Туганбарановичъ., Вест. нов. м. Экономич. бр. 282.

väi terve mõrste loomad, et ühissalud keemise
lahendamisel pötkumalt parakeel-jaoni
tõmmata võiksime, mis selgitamiseks
tammiline.

Protetsionism saab enda ideaaliks üksiku
riigi majanduse igakülge arendamise. Selle
saavutamiseks lubab ta tammitada välise
võistluse kõrvaldamiseks kartsitald,
maxsta väljavõpreemiard ja propageerib
majanduselt rippumatust (autarkia) tsestest
rahvastest. Käha kaubandus selle vastu rõhutab
võimalikult laialdast rahvusvahelist tööjõuet
üldise rahvaste- majanduse produktiooni
tõstmiseks, sellega tistes rga üksiku rahva
majanduselt serekkorda. Selle saavutamiseks
tuleb keelduda kartsitalda süsteemist ja
~~tsestest~~, mis võivad takistada ühõigust
konkurentsi olmaturul (lubatud on ainult
fiskaal-talld); rahvusvaheline kaubandus-
olgu naba nagu seda on sisekaubandus.
Iga maa produbeerigu samasend tsestest,
mis temal kõige võjarrkumalt tsestataand.
Olgu tähendatus, et kumbagi nendest kaubandus-
poliitilistest wooludest puhtal kujul praegu-
sel ajal ei leudu; eriti võiks seda vabakaubandus-

dus - printsübi kohta ütelda. Konkreetsed ja
 kirjutatud on palju mõlemat poolde poolt
 ja vastu, ilma, et teadus sellega peale haata-
 mata ühel või teisel poolde ainuõiguse
 oleks annud. Siin seisavad vastamisi
 kaks oluliseid; mõssugused tulemused
 nendest tekse rga erijuhkumisel see oleks
 sellest kuda meil teatavast vahendist
 statistika ja annete abel ära seadame
 mõista. Tegelikult võimaldab väiski oletusi,
 et palju on inimkultuuri ja ühiskonna
 edumatu patustatud käes liigtuntavalt
 profektsioonmi tähe all, samuti ka seda, et
 kõik suurejoonelised rahvamajanduslikud
 uuendused on läbi viidud vahakaubanoos-
 printsüpi taotloes. Kaugel suurem osa
 autoritest, kes enamsoodustus - klauseli
 asendod kaubalepingutes, eriti talli süsteemiga
 seotult on käsitanud jaatavad selle patüri
 algul ülesseatud küsimust. Sealjuures annavad
 ühed enamsoodustus - prohimitelli domineerivama-
 tersed neutraalsema asendi. Tuletarne
 eestkätt meelde arvamus, mida juba tsiteerisime siss-
 juhatuses! Peab nendi autorite tatumeme val

3) cit. loc. cit. 7. Schmoller; uue.

terstega, kus ühissuatus küsimuse suhtes oma
 tähtsusest on avaldanud. Järgnevas
 ettepanek on avaldatud küll enne sõja-
 sõda, küll sõja ajal, ka peale sõja sõda.
 Poliitiline situatsioon on ~~metüürustel~~
 jultumustel sedavõrd erinev olnud, et
 sellest impulseeritud tegelikelised
 mõjud puht-abstraktselt küsimuse uuri-
 misele kõik need vajundid (teaduskult
 ehk mitte teaduskult) juure on annud sel
 määral, kui abstraktne teadus üldse
 tegelikelusest mõjutatud võib olla, sellegi
 väime alla meendunud, et ~~koostöös~~
 moda nende arvamiste põhjal teeme iga-
 sugustes poliitilistes olukordades tänaastust
 selle küsimuse suhtes väljendab.

14.-17. juunil 1916a peeti liitriikide poolt,
 nagu eelmises peatükis juba kuulsime,
 Pariisis majandusline konverents, kus
 meeskas otsus vastu võeti, et absoluutselt enom-
 loodustus-printsiipi ei tarvitata kaubalepingaste
 vahetava loomisel kesk-Euroopa riikidega
 aja jooksul, mis oma vahetuse erikokkuleppega
 kindlaks määratakse. Sel puhul viidatakse Sagorsky⁴⁾

4) Загорский ред. стр. 163.

„See konverentsi otsus märgib pöördet Euroopa
 välikaubandus-politikas. Ta taab selle tagasi
 tallisõdade ja naketprdamatu kaubandus-voitluse
 ajajärku. Praegune välikaubandus-politika,
 kõik praegused kaubandus-politilised vahikoodid
 Euroopa riikide vahel ja viimase ajal osalt ka
 P. Hm. Ühiskonnaga, baseeruvad enamsoodustus-
 printsüübil. Ühe poole aastasaja vältel see
 printsüüp kaubanduspoliitikas, kaasa arvatud
 vastupidis mis aja natsoonilise antagonismile
 ja ökonoomilisele showinismile ja erirahva-
 majandus-üksuste ühinemisele ühiseks, ühna-
 majanduseks. Selle printsüübi lammutamises
 nähtavasti tallisõdade kõrvaldamise parti ja
 ühts Eurooparahvaste rahulise kasseldamise
 tingimust. Hrusaadan siis, et enamsoodustus-
 õigusest lammutamisest äraütlemine peab
 tekitama pöördet praeguse aja kaubandus-
 politikas ja sellega seotult rahvusvahelises
 poliitikas üldse.“ Teiseks autor, alles
 vahakaubandus-voole põhimõttelise
 pooldaja, annab enamsoodustus printsüübi
 rahvastevahelise majanduspoliitika iseloomu
 määramisel kategoorilise ja alulskelt domineeriva
 tähenduse. Kissel kartel samuti enamsoodustus-

printsipi olulist tähtsust rahvusvahelises kaubandus-
 duses läbikäimises. Ta nästab, et iga nähtus,
 mis tekib rahvas majanduses läbi-
 käimises differentsema momendi, on kui
 mitte just samal silmapilgul, siis tulevikus
 möödapääsemata, taotlusid majanduslike
 arenemisele. Enamsoodustus - printsipi teene
 on sarnase differentseerimise ärahooldamine;
 sellega seletatakse, et vastuvõetud kiuste see
 printsiip väljatõrjumata on püsima
 jäänud rahvusvahelise kaubandusregla-
 menteerimise normistikkus⁵⁾. Tõelise
 Sagorsky järel⁶⁾ Saksa riigipäeva saadku
 Pashniko kõnest väljajäetud, mis peetud 1903 a.,
 kui P. Am. Ühisriikide kaubalepingu
 ülesütlemise küsimuse harutamise puhul ka
 enamsoodustus - printsiipi puudutati.
 „Murdaži, üllas ta, seisab absoluutse enam-
 soodustus - vormi mõte selles, et soodustused,
 mida anname ühele meie kontrahendile
 ilma tingimisteta, ipso jure, laienevad ka
 kolmandate riikide peale. Kuid see õigus

5) Vissar ibid lhn. 77-79.

6) Zaropeniü ibid lhn. 181-182.

ühesi ei see merd, wad ka meie kontrahente.
 Hõlbustused, mida omamaad teinud laenuwast
 ka meie kotta. Ellis ei ole mitte ainult
 onudjad, wad ka saajad. Enamsoodustus-
 printsiibist ära ütelda tähendab differentsi-
 aalset tollitariifi, tolli wärsse, sugu aga
 määrab wäljamae turgude kaotuse, mis
 parandamata kahju teeks, mitte ainult
 meie eksport-tööstusele, wad kaogu rahwa
 tööstustoodetele. Kõik siamaani Britentse
 autorid on enamsoodustus-printsiibile need
 teened nädanud, mida harilikult
 tuntakse wabakaubanduse tendentsi taotluse
 all. Autorid kelle mõtted siin wäljendasime,
 on põhimõtteliselt wabakaubanduse pooldajad.
 Nende arvates peab kaubandus poliitkast
 hõimalikult rohkem kõrwale liidetama
 kaitsesüsteem mis waenulikkust
 rahwaste wahel külmab ja sagedasti
 loob „casus belli.“ Hurd-audraiture et altra
 pars - Maakowen, kes siin mainitud teoses
 poolehoidu avaldab gliirle ja tema
 protseksionismist lähim kuni sel ismawastele
 kirjutab: „Andes esimesele riigile kõik need
 eesõigused ja hõlbustused, mida teine üles.

nästab kolmandateli riikide, paneb
 see tingimine esimese riigi oma konkreetse
 territooriumil võrdse asendi tervetega. Enam-
 soodustus-õigus, laienedes samal ajal terve
 rea riikide peale, kes üksteisega kaubandus-
 poliitilise lähikäimusega seotud, andes
 kõigile need samad hõlbustused, mis alguses
 tehti ühe riigiga ja alles sel viisil ühisõigustari-
 tude kandja riikidele kõigidega - peale
 olma a priori tunnustatud, kui „hea
 läbisaamise faktor“ (opaxmapr gospara
 corraacy), mille olemasolu rahvastvahel
 alab jäägu kaasaarvamises nende riikidele
 ja võrrele eduli. Siingi näeme nõrksame
 mõtteid inoada harilikult nende arele
 kirjutatase, kes sooviks näha kaubandus-
 poliitika arenemist vabakaubanduslikes
 shtis. Hornbeek allis truu oma tmeerika
 kaubanduspoliitika süsteemile, ei saa
 süsri warrades müüda minna enamsoodustus-
 printsipi mõjuvõimeldust wäbkaubanduses.
 Tä ütleb muuseas: „Kui nüüd enamsoodustus-
 klausel on rahend konventioonide üldkuste-“

?) Maxaberi. 1. ltr. 2.

moxus (for generalizing) ja rahvusvahelise kaubau-
 duse ühiaigustuse edenemises ning kindlustamises,
 siis võrs aadatagi, et ta leedul väga seenes
 proportsioonis maksuwaates kaubalepingutes
 ja märgib eritioliste lepingute omavahelisi
 siset. "8) Kui meeldi tuhtame, et ka waba-
 kaubandus-printsiip taotleb ühiaigustust
 wõistlajatele ismaturul, siis järjekindlast olles
 peame järeldama, et need waks põhimõtet
 mrdagi identset sisaldavad. Rahkem erinev
 on aga Rescherbergi arvamise selle kiisimust
 kohta, ta kirjutab: „Rahvusmajanduses
 kirjanduses on väga laienenud waade,
 nagu omaks enamsaadustus-printsiip ise-
 lewoni, mis waba kaubandust edendab. ^{See} waade
 ei ole küllalt tõestatud; selle wastu kõnelenud
 kriitikat hiljaksammatawad ajaloolised tõsi-
 arjad. Juba see asjaolu, et enamsaadustus
 wiimaste aastakümnete jooksul ka nende
 riikide kaubalepingutesse sisse oli wälatud,
 kes kõrget tolli karüfi süsteemi taastawad,
 näitab küllalt selgelt, et enamsaadustus-
 printsiibol, nagu ülemal närdatud, waba-
kaubandus

8) Hornbeek 1861. lhn. 8.

kaubandusloost tendentsi ei ole. Oma olulisuses
 on ta täpselt peetavalt iselaomuga.
 Tema mõlemates moodustes, nii positiivses
 kui negatiivses ei ole ta ju täielikult muud,
 kui ~~ta~~ enamsaadustuse alusel lepingut
 sõlmivad riigid üksteisele kohustavad
 andma kõik hõlbustused ja soodustused,
 mis nad teistele talurüksus lubama peavad
 ja vastastiku mõtte halvemas asendis
 üksteist asetada, kui üht kolmanda, kellega
 ka leping sõlmitud... ja edasi... mõlematel
 juhtumistel on enamsaadustusele ühtlustus
 ja nivelleeriv mõju kaubavahetuse peale,
 aga sellega ei ole veel äeldud, et see mõju igal
 juhtumisel omast vahakaubandusest his-
 maasma poleb. Põsi küll, kui riikidel toimides
 tõusis merekaubandusest vabaneda,
 väis ju enamsaadustus-põhimõtet, pea-
 ajalokult vahakaubandusest Inglise-
 mõju all, kahtlemata vahakaubanduse
 poliitika laialilaotomises jältsard teenet
 olla; kuid enamsaadustus-põhimõte väis
 sel ajal ainult selle tähtsuse oma mõju arat-
 da, et riigid oma talupiirid alandama,
 kui mitte tähta kaotama, näus alod. Enam-

soodustus - printsiiip parastab suga kõrge
 paremal juhtumisel wabakaubandust
 taotlewa tendentsi wastukälana, kui nõnda
 wäljendada wõib. Teda aga igal juhtumisel
 wabakaubandusel kaasa arwajama
 mõnenda, tuleb mitte talawaks pidada. 9)
 Mõnede aegade wäime küsimust kohta teadus
 tsitaatide alusel teha? Ilma et tawariks
 peoksime eritsitaatide üksikuid kohta wal
 koud onti alla kriipsutada ammine wõiwat
 nende põhjal konstateerida, et onamsoodustus -
 printsiiip, eostena talitariiprodega, loob
 juhi wõi teise rseloomuga kallisusteeni, mis
 alulise tegurina mõjutab kaubanduspolitika
 seena ja Helwoni kujundamist. Meie ei
 saa enamsoodustus - printsiiipi, regiselli
 absoluutes wõmmis, ainukelena ^{teotlemises} figurina
 wõtta wabakaubandusliste ~~stabiilses~~ kaotamises,
 nagu, näst., Sagorsky, kurd wal wällem, saame
 meie wõeldada Reichsherg; seerikakka, ilmsel
 närb, et wimmars nimetatud autor ei ole
 küllalt objektiivset ja igakälgeet tähelepanu
 pühendamised nendele motiividele, mille peab

9) Dr. W. Reichsherg. "Die Meeresküstengünstigung in den europäischen
 Handels-Verträgen." 1918., Berlin.

rajatud see, "rahvamajandustses kirjanduses
 nii laialine waad", mude ta arwab sellega
 nõmrat inmbu lükata, kui nästeb ajalaos
 ülti aastakümnet, kus kartetelli süsteemi
 praktilisemad riigid Sa enamsoodustus-
 printsiipi kaubalepingutes tarwtada wõistd
 oma proteksionistilist kaubanduspoliitikat
 muutmata. Illi küsksime, miks pänast
 on siin proteksionistilise kaubanduspoliitika
 pooldajad¹⁰⁾ ühtlasi ihe enamsoodustus-vormi,
 nimelt absoluuts, nü ägedad wastased, kui
 see proteksionismole, molleks nad loetakse
 ja temet kaubanduspoliitilist printsiipi
 näenad, komistuskiwies ei oleks? Ullerle näib,
 et just enamsoodustus-printsiip, tamitõtuna
 kaubalepingutes, loeb samase aluswõra, et
 rga üksik riik summotud on sellega
 sehkendama, et ta kartetelli rkkagi
 ainult katatwa piirini tästa wõib, wastaul
 korral solesks ta ennast wäliskaubanduses
 tärtsa terstest riikdest. Ta ei saaks
 samasel juttumisel mõne üksikule
 riigile tollisõda kuulutada, ward peaks
 siis seda juba temele tsimolseeritda rmal
 tegema. Kui Reichensberg wähemalt seda

asjaolu etmas olus prodanid, siis ei olus tal
 alust alued enamsoodustus-printsipis nähe
 ainult mingisugust wormikäsimust ja ei
 olus tal ka õigust alued wähta, et igatehes
 ei säralda enamsoodustus-printsip mrdagi,
 mis oma loomu poolest ei taks proteksionismi.
 Teega alome aga jäudnud üles seatud keisrimuse
 terse poole juure ja tulens selle peale ka wäl
 nastust lewda. Keisrimuse selgituseks juhime
 siinkohal tähelepanu II^{is} peatikus toodud
 mõtteawaldustele peale, et mõtte wesi kornate
 seal awaldatud käesprodanisi enamsoodustuse
 eriwormide käsitamisel (lhr. 44-45.)

Teise peatixi lrsaks tulitame wäl meelde
 III^{is} peatixi lõpu, ^{kuus} kritillisusteme waatlesime
 seetult enamsoodustus-klauseliga, samuti
 käes alwas peatixis toodud näited ning
 meie wäime ainult ühele serukohale
 asuda ja nimelt samasele, et absoluutne
 enamsoodustus-worm kõrges abijaoneelise-
 malt, wõrreldes terse enams. wormidega,
 taotleb wabakaubandus-printsipi.

10) Herod, Stanvaad, Ranssing, Geier, Kowalowsky
 Maxowery j. t.

Sõrge otsusekõhsemalt ja kategoorilisemalt
 avaldab seda mõtet Hornbeck. ellis tõrstenime
 siin hümanas nimetatud autori, kelle kohta
 teame, et ta kui ameeriklane absoluutselt
 enams-rommi ei propageeri. Tä kirjutas, „.....
 Loogiliselt, peavad „lingimisteta (absoluutselt)
 kaali“ enams-rommi ja interpretatsioon
 akseptentjad tahes või tahtmata välja
 minema absoluutselt vahakaubanduse
 juurde.“ ja teises kohas, „..... klauseli-ü-
 üldrustamine tema kvalifitseermata
 (absoluutses) vormis selle sõnasõnaselt
 interpretatsiooniga, lihtsalt äldud kaotab,
 tähele panemata võib olla, kõik protaksi-
 onilised süsteemid ja, nagu tähendamine,
 resultaat on vahakaubandus.“ Kuigi
 autor siin mis arvates liialdab ja
 seda nähtavasti teatriga, nagu, et am-
 eeriklastele näidata, kui kardetakse on
 seda „kvalifitseermata“ vormi taandada,
 süski põhjenerad tema mõrdeid, vähemalt
 teoreetiliselt, absoluutselt enamsuadustus-
 vormi kalta omtus interpretatsioonide ja

1) Hornbeck sld. lbr. 102.

Selle vormi enda sõnastuse peal.
 Et mitte teha oma lõpuloogu järeldest teoreetiliste
 vormelid põhjal, ei ole meie arvates ütleline
 teua siin kohal ühte tegelikelalt nardet,
 mis ühte viisi tarritatud nii kompensatsioonilise
 vormi puulustajate kui vastustajate poalt.
 See narde seloomustab need kombinati-
 one, mida mõeldab koonall oleva (Kompens.)
 enamsaadustus-vormi tarritamine ja
 pilotitab ühtlasi, kui nõrgalt ta kaasa
 aitab maherandandus-printsiipi peale
 püüdmises, sellega võrreldes, mida
 kuulsime absoluutselt enams.-vormi kohta.
 Glier kes omab ühers ülesandeks auvõtmis
 täendada, kui at tarbetu on tarritada
 kaubalepingute sõlmimisel absoluutselt
 enamsaadustus-vormi ja kui külgamard
 tagajärgi võrdaks saavutada tarritates
 kompensatsioonilist enamsaadustus-vormi,
 loob näitena Prantsuse-Sardiinia kau-
 balepingu 1850a.¹²⁾ Asjakärk oli järgmine:
 Nimetatud riigid sõlmivad kaubalepingu
kompensatsioonilisel enamsaadustusalusel

12) Glier. Abt. Chr. 136.

ühes rea tariifi alandustega. Prantsusmaa
 poolt antud tariifi alandused aga ei
 rahuldanud Sardiinia. Viimast kinnitas
 väga oma maa kariloomade väljavedu
 Prantsusmaale, kuid just siin ei lubatud
 viimane tariifi alanduseks oma kotta-
 hendile soovitud maarat vastu. Cavour,
 kes tolle aegne Sardiinia poliitika juht oli,
 küüsis niidud väga osavalt teinud illesaatud
 eesmärgi, pooli kasutades oma kontrahendit
 nõutatud kompensatsioonist enamsoovitus
 ärgust selle vastu. Umbes kahe kuu pärast
 sõlmis ta lepingu Belgiaga, mille järel
 viimane omandas tariifi alandused
 Sardiinias metall- ja osametall-tööstussaaduste-
 samuti klaasi, porfelaani, naha, paberi j.n.e.
 puult. Need kaubad aga olidki võrthelobjekt-
 doors vähesturul Prantsusmaa ja Belgia vahel.
 Need alandused olid antud Belgiale kindla
 kompensatsiooni alusel. Prantsusmaa ei
 nõinud pretentenda nende alandust peale
 oma vastana kompensatsioonita,
 missegune olidki olnud alandus nende
 objektide peale, mida Sardiinia varem
 soovis Prantsusmaalt. Viimane aga rahi

kombinatsiooni peale ei läinud ja tema kaubad
 järd selle tõttu palju halvenesse asendi
 Sardiinia turul kui Belgia omaid. See
 aega peale lepingu sõlmimist Belgia ja
 Sardiinia lepingu veel Prantsuga.
 Hümane muutis Sardiinia kohta - Navigatsioon
 akti ja omandas selle vastukõne need
 tariifialandused mis varem oli lubatud
 Belgial. (Hüman näusolekul) Sellega oli juba
 Prantsmaal Sardiinia turul teine konkure-
 rent kes soodsamad tollitingimisi omas.
 Varsti peale seda arvas Sardiinia need
 tariifihõlbustused ka sarsa tolliunroomle
 saades vastatasuks oma eksport
 produktidele teatavast tariifialandusi.
 Nüüd oli summutud Prantsusmaa ka
 järele andma („und jetzt gab Frankreich auch
 klein bei.“) 20/ 1859a. Sõlmiti Prantsuse ja
 Sardiinia vahel kaubalepingu täiendus
 - tollialandustega karja ja fruentide pealt.
 See närv on väga meeldinud ka Makroonyje
 somnuli kui Gleri; taab ta selle kui kompensa-
 tsioonile enamsoodustus printsübi ots-
 tarbekohasuse demonstratsioon. Kuid nii
 pararaksalne kui see ka ei kuulu väärdand

Teised autorid just sama näite põhjal keei
 sobimatu ja üldist näitkõu kaudu edu
 taristan seesama kompensatsioonile enam-
 suadustus vorm on. Jastrow ütles selle
 näite kohta, et reigi kõrge panastõrsem
 kompensatsioon - süsteemi vastane ei või joomistada
 aratõukavamat perspektiivi kompensatsioonilise
 aluse taastamisest.¹³⁾ Zagorsky annab
 selle glieri näite puhul, et just see on
 üldisem illustatsiooniks kompensatsioonile
 enamsuadustus - vormi pakidest. Tä kirjutas:

"Glier, kes erolis omdumusega seda vormi
 jaatab, taab illustatsioonina Carrouri
 poliitika, mis, glieri arvamusist mööda, onis
 nimetatud poliitikusele võimale eri-
 korraldelt targalt ja kasti näutada
 Halvab temme rea hõlbustusi Prantsusturul.
 On küllalt tutvuneda selle poliitikaga,
 et näitlikult näha mille juure kompen-
 satsioonilise enamsuadustuse taastamine
 tegelikult kokku ühtub." Kärsitades glieri
 poolt toodud juktumist ütles ta edasi:
Glieril on vahtlemata õigus ühes asjas:

13) Zaropenii rad. 191.

teime, nagu juba tähendatud, sellars, et prot-
 kokult nõudata, kui raskest on rättesaadav
 selle enams.-normi ajal nõuigustest hõistajate
 vahel teataval territooriumil ja kui vähe
 see norm garanteerib seda kombinatsioonide
 ajal saavutatava tasemele. Praktika
 alguses ülesseatud küsimise peale saaksime
 siis ühe vastuse ja see oleks: enamsaadustus-
printsip kaubalepingus on oluline kuigi
mitte ainuke mõjuri, selle lepingu
kaubanduspoliitilise iseloomu määramisel;
tingimusteta enams.-norm ja absoluutne
enamsaad.-norm loovad eeldusi kaubandus-
poliitika arenemisele vabakaubandus-
printsipi taotlemiseks.

Kõik selles peatikus toodud kokkuvõtteks
 väited analoogiliselt meie kaubalepingutes
 esinevate enamsaadustus-klauselide ja nende ga-
 reetud tolli-süsteemide kohta laendades
 võime konstaterra, et ainult käesolevast
 näha minnes meie kaubalepingud kaubandus-
 poliitika arenemist vabakaubandus-
 aiale sihis ei takista. Kindlat iseloomustavat
 jaont meie kaubanduspoliitilise meelsuse
 määramiseks ei luba meil tõmmata

järjekindlustes taltsüstemide alal. Talli-
 süsteemi, mis meil poolt antud kontrahentide
 kui ka võimalusi mis merl juba sõlmitud
 lepinguid ülesütle mata wul võimalik
 kasutada, arwesse wõttes, peame oletama,
 et merl kaubanduspoliitikas pürikimusi ka
 tulewikus protektsionismi pooli ei taheta näha,
 wad sellewastu oma majanduspoliitikat
 ajada leplekuse põhimõtte alusel. Seda
 tõendawad ihtlasi meie kauba lepingutes
 sisalduwad artiklid wakeroktu suhtes. Kei
 Ungari kaubaleping pealiskaudse sõlmimise
 järel lasers ehk arwamist tekkeda, et meil
 poolt tollitariifide differentserimise pool
 tüimataks, siis oli merl juba eespool
 võimalik näha, et seda sama artikli
 lõpp ise wõimataks teub. Tõrsest küljest
 näeme jälle, et merl oma asendit üldisel
 rahhusrakelisel majanduspoliitikesel
 areenil äieti on hirmatud wabakaubandus-
 printsipi suhtes. Meril hirmataks äieti
 selle wäärtust, keud hirmataks ihtlasi
 meie wõimoti selle aati üldrustamises, seda
 tõendawad need reserwatsioonid, mis reserwatsioonid
 kõrgi lähemate naabrite suhtes, kellega merl

intimimasse majanduspoliitlisse raherõõga
 astuda tuleb meie olimasole küsimusest
 tingitult. Ilmasõda on loonud erakorralise
 rahvusvahelise majanduslise olukorra, kus
 naerwalt ükski riik, nii suur põhimõtteline
 rahvakaubanduse pooldaja kui ta ka ei
 oleks, seda põhimõtet järsku maksma panna
 suudaks. See on aade rahvusvahelises
 majandus poliitikas kuhu poolt rga kultuuri-
 line riik püüdnud peab olma erandita.
 Jarmone seisukoha on muu seas omans
 nõtnud käesoleval aastal peetud rahvas-
 liidu seltsede- ja rahvusvaheline töökartse
 konverents. Seda eesmärki taotleb ka enam-
 soodustus printsip, mis peale rmasõja
 sõlmitud kaubalepingutesse omale väärise
 asendi on leidnud, etti tingimisteta ja
 absoluutne enamsoodustus-norm. Gliev
 seab oma juba mainitud teose lõpus
 küsimuse üles: missugune enamsoodustus-
 norm kaubalepingutes eluärgustine on,
 kas absoluutne või kompensatsiooniline
 ja vastab selle peale paatoslist fraasi
 Briti rahvakaubanduslise kaubanduspoliitika
 armel juure lisades: „Wir glauben, dass die

Reziprozität demnächst wieder mehr in den
Vorderung treten wird, als die z. Z. der Fall ist.
„Schließlich werden eben die Engländer auch
mit den Wölfen heulen müssen.“¹⁵⁷

Ullis amname, et see glieri wärde kalimxu
kohta mel wäheru, kei praeguse aja kohta
maksen on, keigj ta, wörb alla, mel üksreut
uskujard leab.

¹⁵⁷ glier. rd. 350-357.

Auhinwaio

1

473618